

2017

Informacja o stanie sanitarnym i sytuacji epidemiologicznej powiatu białostockiego

Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku

Zadaniem Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest ochrona zdrowia ludzkiego przed wpływem czynników szkodliwych lub uciążliwych, w tym głównie profilaktyka chorób zakaźnych i zawodowych. Realizacja powyższego odbywa się poprzez prowadzenie systematycznego nadzoru nad:

warunkami higieny środowiska

przestrzeganiem zasad profilaktyki chorób zakaźnych i zwalczaniem zakażeń

warunkami higieny pracy w zakładach pracy

warunkami zdrowotnymi żywności i żywienia

warunkami higieny nauczania i wychowania w szkołach i innych placówkach oświatowo-wychowawczych

Celem działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest eliminowanie lub ograniczanie zagrożeń zdrowotnych występujących w wymienionych wyżej obszarach. Kluczowe znaczenie mają te zagrożenia dla zdrowia, które związane są z powszechną i długotrwałą ekspozycją człowieka na ich oddziaływanie.

Czynniki, które niosą wyżej wymienione zagrożenia to:

- jakość wody wykorzystywanej do picia i na potrzeby gospodarcze
- sposób gromadzenia i utylizacji odpadów stałych i płynnych
- środowisko pracy dzieci, młodzieży i dorosłych
- jakość żywności, jej zanieczyszczenia chemiczne i mikrobiologiczne, sposób żywienia i stan odżywiania poszczególnych grup ludności
- choroby zakaźne
- poziom higieny w różnych grupach społecznych

Przedstawione materiały obrazują stan sanitarny miasta Białystok za rok 2016 w porównaniu z sytuacją w roku poprzednim. Przedstawiono także działania Państwowej

Inspekcji Sanitarnej podejmowane w analizowanym okresie w celu eliminacji lub ograniczenia określonych zagrożeń zdrowotnych wymienionych na wstępie.

Źródło: Urząd Statystyczny w Białymstoku

I. SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA POWIATU BIAŁOSTOCKIEGO W ROKU 2017

1. Choroby szerzące się drogą pokarmową

W roku 2017 nie notowano na obszarze powiatu białostockiego zachorowań **na dur brzuszny, dury rzekome oraz nie notowano zatrucia jadem kielbasianym.**

W omawianym okresie sprawozdawczym odnotowano spadek liczby przypadków w porównaniu do roku 2016 zachorowań na **salmonelozę** (2016r. -52, 2017r-29). Zachorowania były przede wszystkim spowodowane nieprzestrzeganiem podstawowych zasad higieny oraz brakiem znajomości norm przechowywania żywności oraz jej ochrony przed zanieczyszczeniem mikrobiologicznym.

Od lat problemem są biegunki i zakażenia jelitowe o nieustalonej etiologii. W 2017r. w stosunku do roku 2016 ilość zachorowań na **wirusowe zakażenia jelitowe** zmniejszyła się (2016r.-367,2017r.-356). Liczba przypadków **wirusowego zakażenia jelitowego u dzieci do lat 2** wzrosła z 149 w roku 2016 do 178 w 2017r. Zaobserwowano również wzrost zgłoszonych **biegunek u dzieci do lat 2** o nieokreślonej etiologii w stosunku do zgłoszeń w roku 2016 (2016r. – 31,2017r-53).

W roku 2017 odnotowano 3 przypadki zachorowania na **wirusowe zapalenie wątroby typu A** (tzw. żółtaczkę pokarmową) na terenie powiatu białostockiego.

2. Sytuacja epidemiologiczna w zakażeniach krwiopochodnych

W powiecie ziemskim w roku sprawozdawczym zarejestrowano taką samą, jak w poprzednim roku liczbę zachorowań na **wirusowe zapalenie wątroby typu B** – 19 osób.

W roku 2017 zarejestrowano 21 przypadków zachorowań na wirusowe zapalenie wątroby typu C. W przypadku WZW typu C brak opracowanej skutecznej szczepionki uniemożliwia bierne uodpornianie populacji, co przyczynia się do zwiększenia ryzyka zakażenia HCV.

Ogromne znaczenie w zapobieganiu i zwalczaniu WZW typu C, podobnie jak i WZW typu B ma wdrożenie i utrzymanie wysokich standardów higieniczno-sanitarnych w zakładach ochrony zdrowia, jak i w gabinetach kosmetycznych, fryzjerskich, tatuażu, w których dochodzi do naruszenia ciągłości tkanek ludzkich.

3. Sytuacja epidemiologiczna w chorobach, przeciwko którym stosowane są obowiązkowe szczepienia ochronne

W roku 2017 podobnie jak w latach poprzednich nie rejestrowano na obszarze powiatu białostockiego zachorowania na **błonicę** (difteryt), **tężec**, **nagminne porażenie dziecięce** (polio), **odrzę i różyczkę** .

Wprowadzenie w 2004 roku masowych szczepień dzieci w 13 miesiącu życia szczepionką skojarzoną p/odrzę, śwince i różyczkę powinno z biegiem lat doprowadzić do eliminacji tej choroby, tak jak to miało miejsce w przypadku odry. Jednakże ewentualnym rezerwuarem wirusa mogą być osoby nie szczepione.

Liczba zachorowań na krztusiec w roku 2017 znacznie zmalała, w porównaniu do roku poprzedniego (2016r. – 83,2017r.-10).

W roku 2017 odnotowano znaczny wzrost zachorowań na **ospę wietrzną** w porównaniu do roku 2016 (2016r.-480,2017r.-651). Ospa wietrzna jest zakaźną chorobą wieku dziecięcego, przebiegającą z gorączką i wysypką pęcherzykową na skórze i błonach śluzowych. Ospa wietrzna ze względu na liczne zachorowania w dużych skupiskach dzieci tj. w przedszkolach i szkołach podstawowych jest znaczącym problemem epidemiologicznym. Dostępne szczepionki p/ospie wietrznej zarówno w ramach szczepień obowiązkowych jak i zalecanych wpływają na podnoszenie uodpornienia populacji.

W roku sprawozdawczym ilość zachorowań na świnkę (nagminne zapalenie przyusznic) delikatnie zmalała w stosunku do roku ubiegłego(2016r. – 9,2017r.-6).

4. Inne

Odnotowano wzrost zachorowań na wirusowe **zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych** (2016r. – 16,2017r.-20).

W roku 2017 na **bakteryjne zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych** odnotowano delikatny spadek liczby przypadków do w roku 2016 (2016r. – 11, 2017r.-7)

Po przeanalizowaniu liczby zachorowań na boreliozę i kleszczowe zapalenie mózgu można stwierdzić, iż jednym z najistotniejszych problemów epidemiologicznych powiatu białostockiego są choroby odkleszczowe. Niepokojący jest ciągły wzrost zachorowań na boreliozę w stosunku do lat ubiegłych (2016r. – 215, 2017r.-229). Natomiast zachorowania na wirusowe zapalenie mózgu (KZM) przenoszone przez kleszcze zmalały w stosunku do roku 2016 (2016r. – 36,2017r.-34). Istnieje możliwość zaszczepienia się przeciw **kleszczowemu zapaleniu mózgu**. Szczepienia zalecane są dla osób zatrudnionych przy eksploatacji lasu, stacjonującemu wojsku, funkcjonariuszom straży pożarnej i granicznej pracującym na terenach o nasilonym występowaniu tej choroby oraz rolnikom. Województwo podlaskie jest terenem endemicznym dla boreliozy i kleszczowego zapalenia mózgu.

Zaobserwowano znaczny wzrost zachorowań na **płonicę** (szkarlatynę) w porównaniu z rokiem 2016 (2016r. – 35, 2017r.-53).

Ważnym problemem są pokąsania przez zwierzęta (wałęsające się, bezpańskie), po których konieczne jest podejmowanie szczepień przeciw wścieklicznie. W roku 2017 liczba osób poddanych szczepieniom przeciwko wścieklicznie po **pokąsaniu przez zwierzęta** podejrzane o tę chorobę wynosiła 42 (w 2016r. – 27).

**Zachorowania i zapadalność na choroby zakaźne w roku 2017 w porównaniu
do lat poprzednich – Białystok – powiat ziemski***

Jednostka chorobowa	2016		2017	
	liczba	zapadalność	liczba	zapadalność
Salmonelozy	52	35,7	29	19,8
Wirusowe zakażenia jelitowe	367	252,2	356	243,4
Wirusowe zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2	149	5620,5	178	6532,1
Biegunka u dzieci do lat 2	31	1169,4	53	1945,0
Wirusowe zapalenie wątroby typ A	1	0,7	3	2,1
Wirusowe zapalenie wątroby typ B	19	13,1	19	13,0
Wirusowe zapalenie wątroby typ C	16	11,0	21	14,4
Różyczka	-	-	-	-
Krztusiec	83	57,0	10	6,8
Bakteryjne zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych	11	7,6	7	4,8
Wirusowe zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych	16	11,0	20	13,7
Wirusowe zapalenie mózgu przenoszone przez kleszcze	36	24,7	34	23,2
Borelioza	215	147,7	229	156,6
Płonica (szkarlatyna)	35	24,1	53	36,2
Bąblowica	3	2,1	4	2,7
Ospa wietrzna	480	329,9	651	445,1
Świnka	9	6,2	6	4,1

Źródło: PSSE Białystok

* -zapadalność liczona jest na 100 000 osób,

Liczba ludności w powiecie ziemskim – 146 254 (stan na 31.12.2016r.)

Dzieci do lat 2 – 2 725 (stan na 31.12.2016r)

5. Bieżący nadzór nad placówkami opieki zdrowotnej

W roku 2017 pod nadzorem było 80 obiektów służby zdrowia. W 5 podmiotach stwierdzono uchybienia naruszające przepisy prawa.

Podczas kontroli Samodzielnego Publicznego Psychiatrycznego ZOZ im. S. Deresza, Pl. Brodowicza 1 w Choroszczy nie stwierdzono rażących zaniedbań stanu higieniczno-sanitarnego. Na terenie podmiotu leczniczego stosuje się przede wszystkim sprzęt jednorazowego użytku, co ogranicza narażenie na zakażenie szpitalne pacjentów oraz personelu. Podczas kontroli stwierdzono m. in.: zakurzone, z ubytkami tynku oraz farby ściany; zagrzybione, z ubytkami farby sufity; zniszczone, obite framugi drzwiowe; zniszczone drzwi; zniszczone powierzchnie mebli i sprzętu; zniszczone cokoły przypodłogowe; ubytki glazury; zniszczoną wykładzinę PCV. Zniszczone powierzchnie utrudniają utrzymanie ich w należytej czystości. Ubytki tynku, farby na ścianach lub sufitach oraz ubytki glazury na ścianach sprzyjają gromadzeniu się w tych miejscach kurzu, który staje się siedliskiem dla wielu drobnoustrojów, w tym chorobotwórczych. Nadmienić należy, iż usuwanie ww. nieprawidłowości odbywa się sukcesywnie i w krótkim czasie.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że sukcesywnie ulega poprawie stan sanitarno-techniczny obiektów służby zdrowia. Podmioty lecznicze wykonujące ambulatoryjne świadczenia zdrowotne oraz praktykę zawodową w większości przypadków spełniają warunki obowiązujących przepisów prawa. Na podstawie prowadzonego nadzoru należy stwierdzić, iż kierownicy przejawiają ogromną dbałość w zakresie zapewnienia jak najlepszego stanu technicznego. Stale podnoszony jest standard obiektów.

Kontrole bieżącego stanu higieniczno-sanitarnego w obiektach służby zdrowia, działających na terenie powiatu białostockiego nie wykazały większych uchybień sanitarnych. Drobne usterki sanitarne usuwane były w terminie natychmiastowym.

Podczas kontroli stwierdzano na ogół przestrzeganie zasad: aseptyki, sterylizacji, dezynfekcji oraz prowadzenia działalności przeciwepidemicznej w zakresie chorób zakaźnych oraz sposobu postępowania z odpadami medycznymi. Zwracano uwagę, czy sprzęt i narzędzia znajdujące się w gabinecie dezynfekowane są zgodnie z zaleceniem producenta. Sprawdzano stosowanie środków indywidualnej ochrony personelu podczas sporządzania roztworów dezynfekcyjnych. Weryfikacji dokonywano w aspekcie obowiązujących procedur zakładu. Podczas kontroli terminy ważności i miejsce przechowywania wysterylizowanego materiału i sprzętu były prawidłowe.

Zauważyć należy, że powszechne staje się stosowanie jednorazowego sprzętu w wielu dziedzinach z zakresu usług medycznych.

W większości skontrolowanych podmiotów leczniczych stanowiska do mycia rąk personelu wyposażone były w: umywalki z ciepłą i zimną wodę, podajniki na ręczniki jednorazowego użytku lub suszarki elektryczne, pojemniki na mydło w płynie oraz preparat dezynfekcyjny do rąk, kosze na zużyte ręczniki. Przy umywalkach najczęściej zapewniono baterie uruchamiane bez kontaktu z dłonią.

W trakcie przeprowadzanych kontroli czystość bieżąca pomieszczeń oraz urządzeń sanitarnych była zachowana.

Ocena w zakresie szczepień ochronnych za rok 2017 (teren)

W 2017 roku 33 świadczeniodawców prowadziło szczepienia ochronne w powiecie.

W trakcie wykonywania czynności kontrolnych w placówkach podlegających nadzorowi Powiatowej Stacji Sanitarno-epidemiologicznej w Białymstoku pracownicy zwracali szczególną uwagę na:

- a) opracowanie i wdrożenie przez kierowników podmiotów leczniczych procedur zapobiegających zakażeniom i chorobom zakaźnym związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych,
- b) stan sanitarno –techniczny pomieszczeń przychodni,
- c) kwalifikacje w zakresie szczepień ochronnych personelu medycznego pracującego w punktach szczepień,
- d) sposób przekazywania kart uodpornienia między świadczeniodawcami,
- e) sposób prowadzenia rejestrów osób przybyłych i wypisanych z placówek,
- f) prawidłową gospodarkę szczepionkami,
- g) zachowanie warunków łańcucha chłodniczego,
- h) wyposażenie gabinetów zabiegowych w urządzenia chłodnicze służące do przechowywania tylko preparatów szczepionkowych oraz stan sanitarno-techniczny,
- i) realizacja szczepień ochronnych oraz właściwe ich dokumentowanie,
- j) prawidłowe wykonywanie sprawozdań kwartalnych i rocznych,
- k) wykorzystanie preparatów szczepionkowych wysoce skojarzonych u dzieci do 2 r. ż, do szczepień zgodnie z PSO,
- l) terminowość zgłaszania chorób zakaźnych i NOP,
- ł) prowadzono bieżący instruktaż w zakresie szczepień ochronnych i chorób zakaźnych, a także zagadnień z zakresu dezynfekcji , sterylizacji.

Analiza procentowa wykonawstwa szczepień w powiecie białostockim za rok 2017

- p/WZW typ B - 94,5 % (rocznik 2017-2013)
- p/błonicy, tężcowi - 96,3% (rocznik2017- 1998)
- p/krztuścowi - 95,0% (rocznik 2017-2003)
- p/polio - 92,8% (rocznik 2017-2008)
- p/śwince-odrze-różyczce - 96,0% (roczniki 2016-2004)
- p/różyczce dziewczynki – 95,8% (roczniki2008-1998)

Spadek wykonawstwa szczepień w poszczególnych rocznikach związany jest:

- ze wzrostem dzieci nie szczepionych, których rodzice nie wyrażają zgody na szczepienia,
- emigracją
- przekładaniem szczepień na późniejsze terminy
- brakiem szczepionki.
- przeciwwskazaniami do szczepień.

Ogółem w 2017 roku, ze wskazań indywidualnych, uodporniono 520 osób narażonych na zakażenie tężcem, , p/grypie zaszczepiono 2497 osób

II. WARUNKI ZDROWOTNE BYTOWANIA CZŁOWIEKA

obiekty komunalne

obiekty żywienia i żywności

zakłady pracy

obiekty nauczania i wychowania

nadzór zapobiegawczy

działalność z zakresu promocji zdrowia

Obiekty komunalne

1. Ocena zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia

W 2017r. Powiatowa Stacja Sanitarno–Epidemiologiczna w Białymstoku objęła nadzorem wodę produkowaną przez 56 wodociągów zbiorowego zaopatrzenia (w tym wodociąg Białystok) oraz 10 innych podmiotów zaopatrujących mieszkańców powiatu w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi.

W powiecie białostockim ziemskim mieszkało 146254 osób, w tym 133185 osób korzystało z wody o kontrolowanej jakości.

Wodę o niekwestionowanej jakości dostarczały 32 wodociągi dla 83991 osób.

Do gmin, na terenie których jakość wody nie budziła żadnych zastrzeżeń, należały: Czarna Białostocka, Turośń Kościelna, Wasilków i Zawady.

Jakość wody przeznaczonej do spożycia kwestionowano w 34 wodociągach na terenie 11 gmin. Wodociągi te dostarczały wodę dla 49194 mieszkańców powiatu białostockiego ziemskiego.

Do gmin, na terenie których najwięcej osób było zaopatrywanych wodę o zakwestionowanej jakości należały: Juchnowiec Kościelny, Choroszcz, Dobrzyniewo Duże, Łapy oraz Zabłudów.

Jakość wody w przedmiotowych wodociągach była najczęściej dyskwalifikowana w zakresie parametrów fizyko-chemicznych - z powodu ponadnormatywnej zawartości amonowego jonu, żelaza, manganu, azotynów oraz podwyższonej mętności, barwy i nieakceptowalnego zapachu. Przekroczenie powyższych normatywów występowało na poziomie, który nie wywoływał negatywnych skutków zdrowotnych u ludzi.

Niewłaściwą jakość wody pod względem bakteriologicznym na podstawie uzyskanych wyników badań laboratoryjnych stwierdzono w ośmiu wodociągach, ze względu na obecność bakterii grupy coli.

Nadzór nad jakością wody w wodociągach na terenie analizowanego powiatu obejmował pobór próbek wody przeznaczonej do spożycia do badań laboratoryjnych. Ponadto na podstawie sprawozdań z wyników badań realizowanych według ustalonego harmonogramu (PIS i kontroli wewnętrznej przez przedsiębiorstwo wodociągowe) Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Białymstoku wydawał bieżące, okresowe i obszarowe oceny jakości wody.

W przypadku przekroczenia normatywów wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, określonych w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2015r. poz. 1989), Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny nakazywał podjęcie przedsięwzięć naprawczych przez administratora wodociągu oraz przedstawienie badań laboratoryjnych, wykazujących właściwą jej jakość. Ponadto Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Białymstoku o ww. przekroczeniach w wodzie przeznaczonej do spożycia przez ludzi informował właściwego wójta/ burmistrza.

Na koniec 2017r. jakość wody we wszystkich wodociągach, w których ją kwestionowano w trakcie roku, odpowiadała obowiązującym wymaganiom sanitarnym.

2. Obiekty użyteczności publicznej

Szalety publiczne

W roku 2017 kontrolowano 2 ubikacje publiczne: w Zabłudowie, Ogrodnickach. Obiekt w Supraślu był w dalszym ciągu nieczynny .

W kontrolowanych obiektach nie stwierdzono nieprawidłowości. W dniu kontroli ich stan sanitarno-techniczny nie budził zastrzeżeń. W Zabłudowie kabiny były zaopatrzone w papier toaletowy, mydło w płynie, ręczniki jednorazowe, środki dezynfekcyjne.

Toaleta w Ogrodnickach typu TOI-TOI nie posiada bieżącej wody. W dniu kontroli była utrzymana czysto, miała papier toaletowy.

Baseny kąpielowe

Na terenie powiatu było 6 obiektów:

- basen kryty w Michałowie,
- basen przy Domu Wypoczynkowym „Knieja” Al. Niepodległości 6
- basen w hotelu „Supraśl” w Supraślu,
- baseny letnie w Płonce Kościelnej działające sezonowo.
- baseny w hotelu Borowinowy Zdrój
- Pływalnia w Hotelu Lipowy Most Golf Park, Borki 29.

Uchybienia stwierdzone podczas kontroli pływalni w 2017r.

-Pływalnia „Na Fali”, ul. Sienkiewicza 21a w Michałowie – badania wody na pływalni nie odpowiadały wymaganiom rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 09.11.2015r. w sprawie wymagań jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach (Dz. U. z 2015r. poz. 2016). Pobór przeprowadzony przez pracownika Państwowej Inspekcji Sanitarnej w dniu 25.04.2017r. wykazał następujące nieprawidłowości: - w nieckach basenowych - nieprawidłowe stężenie chloru związanego oraz potencjał redox. Powyższe nieprawidłowości zostały usunięte, co potwierdzono wynikami badań wody. Realizacja harmonogramu poboru próbek wody w ramach kontroli wewnętrznej była prawidłowa. Woda pobierana w ramach kontroli wewnętrznej nie spełniała obowiązujących wymagań. Kwestionowano wodę w nieckach basenowych oraz wodę wprowadzaną do niecek basenowych z systemu cyrkulacji. Wodę w nieckach basenowych kwestionowano z uwagi na: potencjał redox. Woda z systemu cyrkulacji nie odpowiadała obowiązującym wymaganiom z uwagi na występowanie bakterii *Pseudomonas aeruginosa*. Wystosowano wystąpienie do administratora basenu, który podejmował działania naprawcze doprowadzające wodę do obowiązujących wymagań.

-Pływalnia w Hotelu „Knieja”, Al. Niepodległości 6 w Supraślu – badania wody na pływalni nie odpowiadały wymaganiom rozporządzenia. Pobór w dniu 30.05.2017r. wykazał następujące nieprawidłowości: - w nieckach basenowych- niewłaściwe stężenie chloru wolnego i związanego, chloroformu, azotanów; potencjał redox; w systemie cyrkulacji – niewłaściwe stężenie chloru związanego, chloroformu, azotanów. Ponadto zarządzający pływalnią nie informował PPIS w Białymstoku o pogorszonej jakości wody na pływalni, w komunikatach na tablicy informacyjnej zarządzający pływalnią nie informował o spełnieniu przez wodę na pływalni wymagań

określonych w rozporządzeniu lub o aktualnych przekroczeniach dopuszczalnych wartości parametrów, brak było pomiarów dokonywanych przez zarządzającego w zakresie: pH, potencjału redoks w eksploatowanych nieckach basenowych i w wodzie wprowadzanej z systemu cyrkulacji do niecek. Realizacja harmonogramu pobierania próbek wody przez administratora była nieprawidłowa. Stwierdzono brak realizacji rozporządzenia dot. pływalni w zakresie wszystkich parametrów ujętych do badania w rozporządzeniu w wodzie z niecek basenowych i w wodzie wprowadzanej do niecek basenowych z systemu cyrkulacji oraz z natrysku. Została wydana decyzja z nakazem usunięcia uchybień stwierdzonych podczas kontroli.

Woda w Pływalni pobierana w ramach kontroli wewnętrznej nie spełniała obowiązujących wymagań. Kwestionowano wodę w nieckach basenowych, wodę wprowadzaną do niecek basenowych z systemu cyrkulacji. Wodę w nieckach basenowych kwestionowano z uwagi na: chloroform, utlenialność, potencjał redox, chlor wolny i związany. Woda z systemu cyrkulacji nie odpowiadała obowiązującym wymaganiom w zakresie: chloroformu, chloru związanego, mętności, ogólnej liczby mikroorganizmów w $36\pm 2^{\circ}\text{C}$ po 48 h. Wystosowano wystąpienie do administratora basenu, który podejmował działania naprawcze mające na celu doprowadzenie jakości wody do obowiązujących wymagań.

-Pływalnia w Hotelu „Supraśl”, ul. Białostocka 19 w Supraślu – badania wody na pływalni nie odpowiadały wymaganiom rozporządzenia Ministra Zdrowia. Pobór z dnia 19.06.2017r. wykazał następujące nieprawidłowości: - w nieckach basenowych- nieprawidłowe stężenie chloru wolnego i związanego, azotanów; w systemie cyrkulacji – nieprawidłowe stężenie chloru związanego i azotanów. Powyższe nieprawidłowości zostały usunięte, co potwierdzono wynikami badań wody. W komunikatach na tablicy informacyjnej zarządzający pływalnią nie informował o spełnieniu przez wodę na pływalni wymagań określonych w rozporządzeniu lub o aktualnych przekroczeniach dopuszczalnych wartości parametrów, brak pomiarów dokonywanych przez zarządzającego w zakresie potencjału redoks w eksploatowanych nieckach. Częstotliwość poboru próbek wody przez administratora była nieprawidłowa - brak realizacji rozporządzenia dot. pływalni w zakresie wszystkich parametrów ujętych do badania w rozporządzeniu w wodzie z niecek basenowych i w wodzie wprowadzanej do niecek basenowych z systemu cyrkulacji. Została wydana decyzja z nakazem usunięcia uchybień stwierdzonych podczas kontroli.

Woda w Pływalni pobierana w ramach kontroli wewnętrznej nie spełniała obowiązujących wymagań. Kwestionowano wodę w nieckach basenowych, wodę wprowadzaną do niecek basenowych z systemu cyrkulacji. Wodę w nieckach basenowych kwestionowano z uwagi na: chloroform, utlenialność, potencjał redoks, chlor wolny, bakterie *Pseudomonas aeruginosa*, azotany, Σ THM-ów, mętność, bakterie *Legionella* sp. Woda z systemu cyrkulacji nie odpowiadała obowiązującym wymaganiom w zakresie: chloroformu, chloru związanego, azotanów, bakterii *Pseudomonas aeruginosa*, ogólnej liczby mikroorganizmów w $36\pm 2^{\circ}\text{C}$ po 48 h, bakterii *Legionella* sp. W każdym przypadku były wydawane wystąpienia do administratora basenu z poleceniem podjęcia działań naprawczych mających na celu doprowadzenie jakości wody do obowiązujących wymagań, co było realizowane.

-Baseny letnie w Płonce Kościelnej - badania wody na pływalni nie odpowiadały wymaganiom rozporządzenia. Pobór z dnia 28.06.2017r. wykazał w nieckach basenowych nieprawidłowy potencjał redox. Powyższa nieprawidłowość została usunięta, co potwierdzono wynikami badań wody.

Realizacja kontroli wewnętrznej była nieprawidłowa – w czerwcu brak badań Legionella sp. z niecek basenowych i wody wprowadzanej do niecek basenowych z systemu cyrkulacji.

Woda w Basenach letnich w Płonce Kościelnej pobierana w ramach kontroli wewnętrznej nie spełniała obowiązujących wymagań. Kwestionowano wodę w nieckach basenowych, wodę wprowadzaną do niecek basenowych z systemu cyrkulacji. Wodę w nieckach basenowych kwestionowano z uwagi na: potencjał redox, chloroform, mętność. Woda z systemu cyrkulacji nie odpowiadała obowiązującym wymaganiom w zakresie chloroformu. Wystosowano wystąpienie do administratora basenu, który podejmował działania naprawcze mające na celu doprowadzenie jakości wody do obowiązujących wymagań.

-Pływalnia w Hotelu Lipowy Most Golf Park, Borki 29 – Kontrola wykazała brak opracowanego i zatwierdzonego harmonogramu pobierania próbek wody na 2017r. z pływalni, brak zapisów z bieżącej obserwacji wody na pływalni oraz wyników z pomiaru dokonywanego przez zarządzającego w zakresie: pH, potencjału redoks, stężenia chloru wolnego i związanego oraz temperatury, brak zainstalowanych kurków czerpalnych do poboru wody z systemu cyrkulacji, brak tablicy informacyjnej w miejscu widocznym dla osób pływających, kąpiących się lub uprawiających sport lub rekreację na pływalni z komunikatami dotyczącymi jakości wody oraz o podjętych działaniach naprawczych i planowanym terminie doprowadzenia jakości wody na pływalni do odpowiednich wymagań. Częstotliwość poboru próbek wody była nieprawidłowa - niecka basenowa- brak w maju badań w kierunku Legionella sp., potencjału redox, utlenialności, w czerwcu brak badań w kierunku Escherichia coli, Pseudomonas aeruginosa, ogólnej liczby mikroorganizmów w $36\pm 2^{\circ}\text{C}$ po 48h, chloru wolnego, potencjału redox, chloru związanego, mętności i utlenialności; w wodzie wprowadzanej do niecki basenowej z systemu cyrkulacji: brak w czerwcu badań w kierunku Escherichia coli, Pseudomonas aeruginosa, ogólnej liczby mikroorganizmów w $36\pm 2^{\circ}\text{C}$ po 48h, potencjału redox, chloru związanego, mętności i utlenialności. Została wydana decyzja z nakazem usunięcia uchybień stwierdzonych podczas kontroli.

Woda pobierana w ramach kontroli wewnętrznej nie spełniała obowiązujących wymagań. Kwestionowano wodę w nieckach basenowych, wodę wprowadzaną do niecek basenowych z systemu cyrkulacji. Wodę w nieckach basenowych kwestionowano z uwagi na: chloroform, utlenialność, ogólną liczbę mikroorganizmów w $36\pm 2^{\circ}\text{C}$ po 48 h. Woda z systemu cyrkulacji nie odpowiadała obowiązującym wymaganiom w zakresie: chloroformu, chloru związanego, ogólnej liczby mikroorganizmów w $36\pm 2^{\circ}\text{C}$ po 48 h oraz ΣTTHM -ów. Wystosowano wystąpienie do administratora basenu, który podejmował działania naprawcze mające na celu doprowadzenie jakości wody do obowiązujących wymagań. W każdym przypadku były wydawane wystąpienia z poleceniem podjęcia działań naprawczych mających na celu doprowadzenie jakości wody do obowiązujących wymagań, co było przez właściciela basenu realizowane.

-Pływalnia w Hotelu „Borowinowy Zdrój”, ul. Zielona 3 w Supraślu –

a. Kontrola przed wydaniem oceny rocznej - badania wody na pływalni nie odpowiadały wymaganiom. Pobór w dniu 07.06.2017r. wykazał następujące nieprawidłowości: - w nieckach basenowych- nieprawidłowa zawartość chloru wolnego i związanego, potencjał redox; -w systemie cyrkulacji - chlor związany i mętność. Powyższe nieprawidłowości zostały usunięte, co potwierdzono wynikami badań wody. Ponadto w komunikacie na tablicy informacyjnej zarządzający pływalnią nie informował o badaniach jakości wody oraz o podjętych

działaniach naprawczych i planowanym terminie doprowadzenia jakości wody na pływalni do odpowiednich wymagań, kurki czerpalne do poboru wody z systemu cyrkulacji umiejscowione były w niewłaściwym miejscu

b. Kontrola interwencyjna - – brak opracowanego i zatwierdzonego harmonogramu pobierania próbek wody na 2017r. z pływalni, brak zapisów z bieżącej obserwacji wody na pływalni oraz wyników z pomiaru dokonywanego przez zarządzającego w zakresie: pH, potencjału redoks, stężenia chloru wolnego i związanego oraz temperatury, brak zainstalowanych kurków czerpalnych do poboru wody z systemu cyrkulacji, brak tablicy informacyjnej w miejscu widocznym dla osób pływających, kąpiących się lub uprawiających sport lub rekreację na pływalni z komunikatami dotyczącymi jakości wody oraz o podjętych działaniach naprawczych i planowanym terminie doprowadzenia jakości wody na pływalni do odpowiednich wymagań. Realizacja harmonogramu kontroli wewnętrznej była nieprawidłowa - brak realizacji rozporządzenia dot. pływalni w zakresie wszystkich parametrów ujętych do badania w rozporządzeniu w wodzie z niecek basenowych i w wodzie wprowadzanej do niecek basenowych z systemu cyrkulacji.

Woda w Pływalni w Hotelu „Borowinowy Zdrój” w Supraślu przy ul. Zielonej 3 pobierana w ramach kontroli wewnętrznej nie spełniała obowiązujących wymagań. Kwestionowano wodę w nieckach basenowych, wodę wprowadzaną do niecek basenowych z systemu cyrkulacji. Wodę w nieckach basenowych kwestionowano z uwagi na: chloroform, utlenialność, potencjał redox, chlor wolny, bakterie *Pseudomonas aeruginosa*, azotany, Σ THM-ów, ogólną liczbę mikroorganizmów w $36\pm 2^{\circ}\text{C}$ po 48 h. Woda z systemu cyrkulacji nie odpowiadała obowiązującym wymaganiom w zakresie: chloroformu, chloru związanego, azotanów, bakterii *Pseudomonas aeruginosa*, ogólną liczbę mikroorganizmów w $36\pm 2^{\circ}\text{C}$ po 48 h. W każdym przypadku były wydawane wystąpienia z poleceniem podjęcia działań naprawczych mających na celu doprowadzenie jakości wody do obowiązujących wymagań, co było przez właściciela basenu realizowane.

Domy opieki dla osób starszych i niepełnosprawnych

Kontrolę przeprowadzono w 4 placówkach.

- Dom Pogodnej Starości „Sokół” w Sokolu Białostockim,
- Dom Pomocy Społecznej „Spokojna Przystań” w Garbarach,
- Dom Pomocy Społecznej w Tykocinie,
- Dom „Złota Jesień” Wólka Ratowiecka.

Nieprawidłowości stwierdzono w Tykocinie i w Sokolu.

W Sokolu ściany i sufity w pomieszczeniach pralni były pokryte ciemnym nalotem. Wydano decyzję z nakazem likwidacji uchybień. W Tykocinie stwierdzono zniszczoną stolarkę drzwiową w pokojach pensjonariuszy. Wydano decyzję z nakazem likwidacji uchybień.

Pozostałe obiekty były utrzymane we właściwym stanie sanitarno-higienicznym. Wszystkie miały bieżącą wodę ciepłą i zimną. Ścieki były odprowadzane do kanalizacji. Odpady komunalne gromadzono w pojemnikach i sukcesywnie wywożono. Otoczenie domów było zadbane i uporządkowane.

Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne i solaria

Na terenie powiatu skontrolowano 8 zakładów fryzjerskich i 9 kosmetycznych.

Wszystkie obiekty spełniały obowiązujące wymagania. Ich stan sanitarno-techniczny był właściwy. Wszystkie były zaopatrzone w bieżącą wodę ciepłą i zimną. Posiadały środki do dezynfekcji narzędzi. Elementy wyposażenia miały powierzchnię umożliwiającą mycie i dezynfekcję. Bielizna czysta była przechowywana w wydzielonych szafach. Coraz częściej stosuje się bieliznę jednorazową w zakładach kosmetycznych i jednorazowe ręczniki w zakładach fryzjerskich.

Pralnie białe

Kontrolą objęto pralnię „Baxter” znajdująca się w Tykocinie przy ul. Bernardyńskiej 10.

Jako jedyna w powiecie posiada barierę higieniczną i jest najbardziej przystosowana do prania bielizny szpitalnej. Kontrola przeprowadzona w 2017 r. nie wykazała uchybień.

Baza noclegowa stała i sezonowa

W 2017 roku przeprowadzono 26 kontroli sanitarnych obiektów należących do bazy noclegowej naszego powiatu, w tym 2 hotele, kemping przy Kompleksie hotelarsko-gastronomicznym w Wasilkowie, pensjonat i 22 inne obiekty świadczące usługi noclegowe.

Uchybienia stwierdzono w 6 obiektach.

-Zajazd „Leśny” ul. Białostocka 1 w Czarnej Białostockiej – zacieki na ścianie i suficie w magazynie brudnej bielizny, zniszczone meble w części pokoi, zniszczone ściany w części pokoi.

-Kemping w Wasilkowie – fugi w kabinach prysznicowych pokryte czarnym nalotem,

-Hotel „Bobrowa Dolina” Bobrowa 25 – przepętnione śmietniki, obecność worków z odpadami oraz innych niepotrzebnych przedmiotów wokół kontenerów,

-Zajazd w Czarnej Białostockiej – uchybienia techniczne w magazynie brudnej pościeli, uszkodzone trzy tapczany, kilka pokoi wymagało odnowienia,

-Zajazd „Wiking” ul. Leśna 1, Jurowce – złuszczenia farby, zacieki na suficie w pokoju mieszkalnym,

-Hotel „Nad Zalewem” - zniszczona, nieestetyczna bielizna pościelowa w obiekcie, czarny nalot na ścianie i suficie w jednym pokoju, czarny nalot na uszczelkach przy umywalkach w pokojach.

W ww. obiektach zostały wydane decyzje z nakazami usunięcia uchybień.

W pozostałych obiektach uchybień sanitarnych nie stwierdzono.

Dworce i stacje kolejowe

W roku 2017 skontrolowano dworzec kolejowy w Łapach. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości.

Obiekt jest po remoncie. Utrzymany we właściwym stanie sanitarno-higienicznym.

Miejsca wykorzystywane do kąpielii

Na terenie powiatu nie było kąpielisk. Gminy utworzyły 6 tzw. miejsc wykorzystywanych do kąpielii w następujących miejscowościach :

- na rzece Supraśl w Supraślu,

- na zalewie w Czarnej Białostockiej,

- Wasilków na rzece Supraśl,

- Zbiornik Małej Retencji Michałowo,
- na rzece Narew w Uhowie,
- na zalewie w Zarzeczanach.

- Rudnia na zalewie Siemianówka – nie zorganizowano miejsca do kąpielii w roku 2017

Kontrole miejsc wykorzystywanych do kąpielii nie wykazały nieprawidłowości. Woda w ciągu całego sezonu odpowiadała obowiązującym wymaganiom w 4 miejscach. W Michałowie i Gródku stwierdzono obecność sinic, w związku z tym te miejsca wyłączono z użytkowania.

Szpital

Na terenie powiatu białostockiego pod nadzorem PSSE w Białymstoku jest SP Psychiatryczny ZOZ im. S. Deresza, Pl. Brodowicza 1 w Choroszczy. Kontrola w zakresie Higieny Komunalnej nie wykazała uchybień.

Badanie wody ciepłej w kierunku Legionella sp.

W 2017r. przeprowadzono badania ciepłej wody pobranej z instalacji w kierunku obecności bakterii Legionella sp. w 1 próbce w SP Psychiatrycznym ZOZ im. S. Deresza, Pl. Brodowicza 1 w Choroszczy. Woda odpowiadała obowiązującym wymaganiom.

W DPS Garbary w związku ze stwierdzeniem ponadnormatywnej ilości bakterii Legionella w 2016 r. działania podjęte przez właściciela obiektu, polegające głównie na prowadzeniu dezynfekcji termicznej w instalacji wody ciepłej doprowadziły jakość wody do obowiązujących wymagań, co potwierdziły badania wody ciepłej pobranej w 2017 r. Właściciel obiektu ma obowiązek w dalszym ciągu kontrolować jakość wody w zakresie obecności bakterii Legionella w instalacji wodociągowej.

Wnioski

1. Gminy powinny sukcesywnie zwiększać ilości toalet publicznych na trasach turystycznych. Supraśl powinien podjąć działania w celu uruchomienia szaletu, który jest nieczynny od kilku lat.
2. Konieczne jest podjęcie działań mających na celu rozbudowę infrastruktury w miejscach wykorzystywanych do kąpielii, które zamieniają się w kąpieliska, aby podnieść standard wypoczynku turystów i mieszkańców oraz spowodować zwiększenie ruchu turystycznego na terenie powiatu.
3. Administratorzy pływalni muszą prowadzić dalsze działania mające na celu poprawę jakości wody służącej uprawianiu sportów wodnych.

Obiekty żywności i żywienia

1. Ocena stanu sanitarnego obiektów żywności, żywienia i przedmiotów użytku

W roku 2017 w rejestrze zakładów podlegających kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej zlokalizowanych na terenie powiatu białostockiego łącznie wpisanych było 1615 zakładów, w tym 1376 zakładów żywności, żywienia oraz produkcji i obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością oraz 239 środków transportu przeznaczonych do przewozu żywności. W okresie sprawozdawczym skontrolowano 527 zakładów co stanowi 32,63% ogółu zakładów wraz ze środkami transportu wpisanych do rejestru zakładów podlegających kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Wg oceny przeprowadzonej w oparciu o kryteria zawarte w arkuszu oceny 2 zakłady nie spełniały wymagań obowiązującego prawa żywnościowego. Stanowi to 0,38%.

Należy stwierdzić, że stan sanitarny zakładów żywności i żywienia w roku 2017, w porównaniu do roku ubiegłego, uległ poprawie.

W roku 2017 oceny niezgodne z wymaganiami uzyskało 0,38% zakładów, w roku 2016 – 1,62%, a w roku 2015 – 2,67%, co przedstawia poniższa tabela.

Rok	Ilość obiektów skontrolowanych	Ilość obiektów złych	Ilość obiektów niezgodnych z wymaganiami (o złym stanie sanitarnym) w %
2017	520	2	0,38
2016	432	7	1,62
2015	561	15	2,67

W roku 2017 znacznej poprawie uległ stan sanitarny sklepów spożywczych, zakładów żywienia zbiorowego otwartego, zaś pogorszeniu uległ stan sanitarny zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego.

Na takim samym poziomie utrzymywał się stan sanitarny pozostałych grupach zakładów: wytwórnie lodów, punkty sprzedaży lodów z automatu, piekarnie, ciastkarnie, przetwórnice owocowo-warzywne, zakłady garmazeryjne, wytwórnia octu, zakłady należące do grupy zakładów „inne wytwórnie żywności”, magazyny hurtowe, kioski, środki transportu żywności, zakłady należące do grupy „inne obiekty obrotu żywnością” oraz zakłady małej gastronomii - nie stwierdzono zakładów o złym stanie sanitarnym w okresie sprawozdawczym podobnie jak w 2016 roku.

Odsetek negatywnie ocenianych poszczególnych grup zakładów na przestrzeni lat 2015-2017 przedstawia tabela:

Rodzaj obiektu	2017			2016			2015		
	Ilość zakładów skontrolowanych	Ilość zakładów złych	% zakładów złych	Ilość zakładów skontrolowanych	Ilość zakładów złych	% zakładów złych	Ilość zakładów skontrolowanych	Ilość zakładów złych	% zakładów złych
Wytwornie lodów	1	–	0	1	–	0	1	–	0
Automaty do lodów	–	–	0	5	–	0	5	–	0
Wytwornie tłuszczów roślinnych	–	–	0	1	–	0	1	–	0
Piekarnie	3	–	0	7	–	0	2	–	0
Ciastkarnie	5	–	0	6	–	0	3	–	0
Przetwornie owocowo-warzywne	4	–	0	6	–	0	6	–	0
Wytwornie napojów chłodzących	1	–	0	–	–	0	1	–	0
Zakłady garmazeryjne	1	–	0	2	–	0	–	–	0
Wytwornie octu	–	–	0	1	–	0	–	–	0
Inne wytwornie żywności	12	–	0	19	–	0	12	–	0
Sklepy spożywcze	217	–	0	180	3	1,66	277	11	3,97
– w tym super- i hipermarkety	16	–	0	15	–	0	15	–	0
Kioski	6	–	0	3	–	0	5	–	0
Magazyny hurtowe	39	–	0	35	–	0	52	–	0
Obiekty ruchome i tymczasowe	15	–	0	–	–	0	1	–	0
Środki transportu	34	–	0	14	–	0	18	–	0
Inne obiekty obrotu żywnością	16	–	0	11	–	0	1	–	0
Zakłady żywienia zbiorowego otwartego	86	1	1,16	82	4	4,87	108	4	3,70
w tym: zakłady małej gastronomii	19	–	0	19	–	0	27	–	0
Zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego, w tym:	64	1	0	1,53	–	0	59	–	0
– stołówki w domach wczasowych	1	–	0	–	–	0	1	–	0
– bloki żywienia w szpitalach	1	–	0	1	–	0	1	–	0
– bloki żyw. w domach opieki społecznej	5	–	0	5	–	0	4	–	0
– stołówki szkolne	24	–	0	25	–	0	27	–	0
w tym: w systemie cateringowym	17	–	0	16	–	0	16	–	0
– stołówki w bursach i internatach	2	–	0	1	–	0	2	–	0
– stołówki na obozie	2	–	0	1	–	0	1	–	0
– stołówki w żłobkach	6	–	0	4	–	0	3	–	0
– stołówki w przedszkolach	15	1	6,6	8	–	0	15	–	0
w tym: w systemie cateringowym	4	1	25	4	–	0	6	–	0
– stołówki w zakładach specjalnych i wychowawczych	3	–	0	1	–	0	1	–	0
– zakłady usług cateringowych	2	–	0	3	–	0	2	–	0
– inne zakłady żywienia	3	–	0	4	–	0	2	–	0
RAZEM	520	2	0,38	426	7	1,64	552	15	2,72
Wytwornie przedmiotów użytku	6	–	0	4	–	0	5	–	0
Miejsca obrotu przedmiotami użytku	1	–	0	2	–	0	4	–	0
w tym: hurtownie	1	–	0	1	–	0	2	–	0
sklepy	–	–	0	1	–	0	2	–	0
RAZEM	7	–	0	6	–	0	9	–	0

Rodzaj obiektu	2017			2016			2015		
	Ilość zakładów skontrolowanych	Ilość zakładów złych	% zakładów złych	Ilość zakładów skontrolowanych	Ilość zakładów złych	% zakładów złych	Ilość zakładów skontrolowanych	Ilość zakładów złych	% zakładów złych
OGÓLEM	527	2	0,38	432	7	1,62	561	15	2,67

W skontrolowanych w 2017 roku zakładach stwierdzano następujące nieprawidłowości: niewłaściwy stan techniczny pomieszczeń zakładu – niewłaściwy stan techniczny pomieszczeń zakładu, w tym podłogi, ścian, sufitów, brak zachowanej segregacji w urządzeniach chłodniczych, nieprawidłowe warunki przechowywania środków spożywczych (niezachowanie ciągłości łańcucha chłodniczego, przechowywanie w temperaturze niezgodnej z deklaracją producentów), zniszczony sprzęt i naczynia wykorzystywane w procesie produkcji żywności, brak informacji dla konsumenta o składnikach lub o produktach powodujących alergię lub reakcje nietolerancji wchodzących w skład serwowanych potraw, nieprzestrzeganie przez personel higieny osobistej, brak do wglądu orzeczeń lekarskich do celów sanitarno-epidemiologicznych, brak systematycznych zapisów dokumentujących realizację GHP/GMP (Dobrej Praktyki Higienicznej/Dobrej Praktyki Produkcyjnej).

Poza kontrolami urzędowymi przeprowadzano w zakładach również kontrole w związku z wnoszonymi przez klientów interwencjami na niewłaściwy stan sanitarny obiektów lub niewłaściwą jakość zdrowotną żywności.

W roku 2017 do PSSE w Białymstoku wpłynęło 33 interwencje, które w 9 przypadkach potwierdziły się, co stanowi 27,3%. Wszystkim osobom wnoszącym interwencje, które wpłynęły pocztą elektroniczną lub które podały dane adresowe, udzielono odpowiedzi odnośnie podjętych działań kontrolno-wyjaśniających.

2. Ocena jakości zdrowotnej środków spożywczych oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością produkowanych i wprowadzanych do obrotu na terenie miasta Białystok

Plan próbkobrania na terenie działania PSSE, podobnie jak w latach ubiegłych, został określony przez Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego na podstawie wskazań Głównego Inspektora Sanitarnego. Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny określił ilość, asortyment oraz kierunki badań środków spożywczych, zarówno w ramach urzędowej kontroli żywności, jak i monitoringu.

Niezależnie od powyższego planu pracownicy PSSE, podobnie jak w latach ubiegłych, pobierali próbki do badań laboratoryjnych w przypadku podejrzenia środków spożywczych o niewłaściwą jakość zdrowotną, interwencji od ludności wpływających do PSSE oraz w przypadku wystąpienia zatruc pokarmowych lub zachorowań.

W roku 2017 z zakładów zlokalizowanych na terenie powiatu białostockiego pobrano do badań laboratoryjnych ogółem 87 próbek, z czego zakwestionowano 4 próbki, co stanowi 4,6%.

W celu oceny jakości zdrowotnej wprowadzanej do obrotu żywności pobrano 81 próbek środków spożywczych. Zakwestionowano 1 próbkę glukozy naturalnej energetycznej z powodu niewłaściwych cech organoleptycznych (smak, zapach), co stanowi 1,23% pobranych próbek środków spożywczych.

W celu oceny czystości mikrobiologicznej naczyń stołowych, sprzętu i rąk personelu pobrano do badań laboratoryjnych 5 próbek wymazów sanitarnych (1 wymaz z rąk, 2 próbki z naczyń i sprzętu produkcyjnego, 1 próbkę z urządzeń i 1 próbkę z naczyń stołowych). Z pobranych 5 próbek 3 próbki (z naczyń, sprzętu produkcyjnego i urządzeń) zostały zakwestionowane z powodu niepoliczalnej lub ponadnormatywnej ogólnej liczby drobnoustrojów tlenowych.

W roku 2017 w ramach realizacji zadań ustawowych pracownicy PSSE dokonywali również oceny jakości zdrowotnej wprowadzanych do obrotu wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością i kosmetyków. Pobrano do badań laboratoryjnych 1 próbkę wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, która nie była kwestionowana. W okresie sprawozdawczym nie pobierano do badań próbek kosmetyków.

Zbiorcze dane odnośnie jakości zdrowotnej środków spożywczych zbadanych na przestrzeni lat 2015-2017 przedstawia tabela:

Rok	Ilość próbek zbadanych	Ilość próbek zakwestionowanych	Odsetek próbek zakwestionowanych
2017	87	4	4,6
2016	53	1	1,88
2015	83	11	13,2

Podsumowując wyniki przeprowadzonych badań należy stwierdzić, że w roku 2016, w porównaniu do roku poprzedniego, znacznie zwiększyła się liczba próbek zakwestionowanych.

3. Nadzór nad jakością zdrowotną partii produktów z importu

Badaniami sposobu żywienia w 2017 roku objęto 58 obiektów żywienia zbiorowego zamkniętego. Oceniano jakość żywienia w 1 bloku żywienia w szpitalu, w 5 blokach żywienia w domach opieki społecznej, w 24 stołówkach w szkołach, w 2 stołówkach w internacie, w 2 stołówkach na obozie, w 6 stołówkach w żłobku, w 15 stołówkach w przedszkolach oraz w 3 stołówkach w zakładzie specjalnym i wychowawczym.

Ocenę jakości żywienia przeprowadzano na podstawie teoretycznej analizy jadłospisów oraz dekadowych zestawień produktów zużytych do produkcji posiłków, jak też pobierano próbki posiłków do badań laboratoryjnych.

Podczas kontroli oceniono 60 jadłospisów, w tym 1 w bloku żywienia w szpitalu, 5 w blokach żywienia w domach opieki społecznej, 6 w stołówkach w żłobku, 15 w przedszkolach, 25 w szkołach, 3 w internacie, 2 na obozie oraz 3 w stołówce w zakładach specjalnych i wychowawczych.

Zakwestionowano 5 jadłospisów, w tym 2 jadłospisy w stołówkach szkolnych z żywnością cateringową, 1 w bloku żywienia w domu pomocy społecznej, 1 w stołówce w przedszkolu oraz 1 w stołówce w internacie.

Jadłospisy w stołówkach szkolnych z żywnością cateringową zakwestionowano z uwagi na to, że nie uwzględniono posiłków z udziałem ryby (w jednym przypadku) oraz z uwagi na brak pełnowartościowego białka w jednym posiłku obiadowym (w drugim przypadku).

W stołówce w pomocy społecznej w zaplanowanym jadłospisie na śniadanie i kolację nie zaplanowano podaży warzyw lub owoców, zaś w stołówce w przedszkolu w jadłospisie nie we wszystkich posiłkach zaplanowano podaż warzyw lub owoców.

Ponadto w stołówce w internacie w jadłospisie nie we wszystkich zaplanowano podaż warzyw lub owoców oraz nie w każdym dniu zaplanowano podanie co najmniej dwóch porcji mleka lub produktów mlecznych.

W pozostałych zakładach zaplanowane jadłospisy były zgodnie z zasadami racjonalnego żywienia – podstawowe posiłki zawierały pełnowartościowe białko, urozmaicane były sezonowymi owocami i warzywami a także były urozmaicone pod względem kolorystyki, smaku i techniki przyrządzania posiłków.

Do teoretycznej oceny sposobu żywienia pobrano 7 próbek dekadowych zestawień produktów (1 z bloków żywienia w szpitalach, 5 z bloków żywienia w domach opieki społecznej oraz 1 ze stołówki w żłobku). Wszystkie oceniane próbki nie spełniały zalecanych norm. Głównym powodem kwestionowania była zawyżona wartość energetyczna i zawyżony udział energii pochodzącej z tłuszczu w całodziennej racji pokarmowej (domy pomocy społecznej) oraz zaniżona podaż produktów bogatych w wapń i witaminę C (bloki żywienia w szpitalach, w domach pomocy społecznej oraz w żłobku).

W celu oceny sposobu żywienia pobierano również próbki posiłków do badań laboratoryjnych. Pobrano łącznie 10 próbek, w tym 4 próbki posiłku obiadowego oraz 6 próbek posiłków stanowiących całodzienną rację pokarmową.

Próbki posiłków obiadowych pobrano z 1 stołówki w żłobku, z 3 bloków żywienia w domach pomocy.

Próbki całodziennej racji pokarmowej pobrano z 1 bloku żywienia w szpitalu oraz z 1 bloku żywienia w domach opieki społecznej.

W wyniku wykonanych badań laboratoryjnych 10 pobranych próbek posiłków zostało zakwestionowanych. Główną przyczyną kwestionowania pobranych próbek posiłków była zaniżony udział energii pochodzącej z tłuszczu oraz za duża zawartość chlorku sodu w podawanych w posiłkach.

Sposób żywienia w roku 2017 utrzymywał się na takim samym poziomie, jak w latach poprzednich.

4. Ocena sposobu oraz jakości żywienia w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego

Rok	Ilość obiektów w ewidencji	Ilość obiektów skontrolowanych	Ilość przeprowadzonych kontroli	Ilość wydanych decyzji	Ilość i suma mandatów
2017	1615	527	568	139	63/10200
2016	1814	432	524	162	40/7400
2015	1403	561	634	171	69/12250

W roku 2017 w celu poprawy stanu sanitarnego wydano 139 decyzji administracyjnych.

Ponadto w 2017 roku wydano 77 decyzji dotyczących zatwierdzenia nowouruchomionych obiektów.

Wnioski

Podsumowując wyniki przeprowadzanych działań kontrolnych należy stwierdzić, że:

1. Stan sanitarny zakładów branży spożywczej zlokalizowanych na terenie powiatu białostockiego a będących pod nadzorem Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku w porównaniu do roku poprzedniego uległ poprawie, natomiast uległa znacznemu pogorszeniu jakość zdrowotna żywności produkowanej i wprowadzanej do obrotu
2. Jakość sposobu żywienia w zakładach żywienia zbiorowego w dalszym ciągu jest niezadowalająca i od lat nie ulega poprawie, pomimo kierowania wystąpień do osób planujących i realizujących żywienie wskazujących na potrzebę planowania żywienia zgodnie z zasadami racjonalnego żywienia w obiektach.

Zakłady pracy

Oddział Higieny Pracy wykonuje zadania z zakresu ochrony zdrowia populacji ludzi pracujących. Dwa podstawowe cele tj.:

- ❖ poprawa warunków pracy w aspekcie zdrowotnym,
- ❖ profilaktyka chorób zawodowych i parazawodowych

są realizowane poprzez:

- lustrację stanowisk pracy w zakładach,
- ocenę zdrowotną warunków środowiska pracy,
- pomiary czynników szkodliwych dla zdrowia,
- ocenę stopnia narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe dla zdrowia,
- monitoring zagrożeń zawodowych,
- ocenę podejmowanych środków zapobiegawczych,
- ocenę ryzyka zawodowego,
- ocenę badań kontrolnych lekarskich pracowników i prowadzonej profilaktyki zawodowej,
- promocję zdrowia w środowisku pracy,
- egzekwowanie poprawy na drodze postępowania administracyjnego.

Ponadto w dziedzinie chemicznego bezpieczeństwa zdrowotnego egzekwujemy

- przestrzeganie, przez osoby wprowadzające substancje i mieszaniny chemiczne do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz przez użytkowników substancji lub mieszanin chemicznych, obowiązków wynikających z ustawy o substancjach chemicznych i ich mieszaninach i rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady,
- przestrzeganie przez podmioty wprowadzające do obrotu prekursory narkotyków grupy 2 i 3 obowiązków wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii i rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady,
- przestrzeganie zakazu produkcji i obrotu środkami zastępczymi (dopalaczami) wynikającego z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii,
- przestrzeganie przepisów dotyczących wprowadzania do obrotu produktów biobójczych i substancji czynnych oraz ich stosowania w działalności zawodowej,
- przestrzeganie przepisów dotyczących wprowadzania do obrotu i stosowania oraz właściwości środków powierzchniowo czynnych i detergentów.

Kontrola przestrzegania ww. przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne ma na celu:

- wdrożenie zasad określających warunki, zakazy lub ograniczenia produkcji, wprowadzania do obrotu lub stosowania substancji i mieszanin chemicznych oraz środków powierzchniowo czynnych i detergentów, w celu ochrony przed szkodliwym wpływem tych substancji i preparatów na zdrowie człowieka lub na środowisko,

- zapobieganie zagrożeniom zdrowia ludzi, które mogą być wynikiem działania produktów biobójczych,
- zwalczanie niedozwolonego obrotu substancjami, których używanie może prowadzić do narkomanii.

W roku 2017 na obszarze powiatu białostockiego zewidencjonowano 723 zakłady pracy podlegające nadzorowi Oddziału Higieny Pracy Powiatowej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Białymstoku. Z tego skontrolowano 170 zakładów, w których występują czynniki szkodliwe i uciążliwe dla zdrowia. W tej grupie 27 to zakłady, w których występują czynniki rakotwórcze i mutagenne.

1. Ocena zagrożenia czynnikami szkodliwymi dla zdrowia

I. Liczba osób zatrudnionych w zakładach skontrolowanych – 8589

II. Liczba osób pracujących w kontakcie z czynnikami rakotwórczymi i mutagennymi w zakładach skontrolowanych – 152, w tym m. in.:

1. w zakładach produkcji metalowych wyrobów gotowych – 31 os.,
2. w zakładach produkcji wyrobów z drewna – 26 os.,
3. w zakładach produkcji tworzyw sztucznych – 20 os.,
4. w zakładach prowadzących handel detaliczny – 17 os.,
5. w zakładach budowlanych – 11 os.,
6. w zakładach produkcji maszyn i urządzeń – 9 os.,
7. w pozostałych zakładach – 38 os.

Zatrudnieni na terenie powiatu białostockiego są ekspozowani na następujące czynniki rakotwórcze i mutagenne:

1. Czynniki chemiczne

- związki chromu (VI) – 44 os.,
- tlenek nikławy – 31 os.,
- dwutlenek niklu – 31 os.,
- benzyna, niskowrząca benzyna niespecyfikowana – 23 os.,
- benzen – 6 os.,
- formaldehyd – 2 os.,
- benzyna zawierająca węglowodory aromatyczne – 2 os.,
- azbest – 1 os.,
- fenoloftaleina – 1 os.

2. Procesy technologiczne

- prace związane z narażeniem na pył drewna twardego – 47 os.,
- procesy technologiczne związane z narażeniem na działanie wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych – 20 os.

3. Czynniki fizyczne

- promieniowanie jonizujące – 7 os.

Na ww. czynniki rakotwórcze i mutagenne największa liczba pracowników jest ekspozowana w następujących zakładach:

1. Kotniz w Zaściankach – 31 os.,
2. Podlaska Fabryka Okien Witraż w Łyskach – 20 os.,
3. Zakład Stolarski Złoty Sęk w Czarnej Białostockiej – 11 os.,
4. PPHU Bart Meble w Ogrodnickach – 10 os.,
5. Zakład Stolarstwa Meblowego Meblos w Zaściankach – 10 os.
6. Metalowiec Sp. z o. o. w Fastach – 9 os.

W celu zminimalizowania zawodowego narażenia pracujących na czynniki rakotwórcze w środowisku pracy podejmowane są wielokierunkowe działania profilaktyczne.

Radykalną metodą jest eliminacja czynnika rakotwórczego z procesu technologicznego, zamiana na inny nie rakotwórczy lub zminimalizowanie czasu ekspozycji podczas procesu pracy. Narażenie na fizyczne i chemiczne czynniki rakotwórcze jest także minimalizowane poprzez różnorodne ochrony zbiorowe i indywidualne.

W lustrowanych w 2017 roku zakładach, w których kontrolowano realizację przepisów prawnych dotyczących czynników rakotwórczych i mutagennych stwierdzono, że 41% pracodawców nie przestrzegało tych przepisów. Nieprawidłowości usunięto poprzez wydane nakazy administracyjne.

III. Liczba osób pracujących w ekspozycji na pozostałe czynniki szkodliwe dla zdrowia w zakładach skontrolowanych, dla których określono ich dawki dla pracowników – 4938, w tym :

1. Czynniki fizyczne

- hałas słyszalny – 3150 os.,
- hałas ultradźwiękowy – 26 os.,
- pyły – 1400 os.,
- wibracja miejscowa – 344 os.,
- wibracja ogólna – 551 os.,
- mikroklimat zimny/gorący – 70 os.,
- pola i promieniowania elektromagnetyczne – 4 os.,
- promieniowanie podczerwone – 100 os.,
- promieniowanie ultrafioletowe – 249 os.,
- promieniowanie widzialne – 249 os.

2. Czynniki chemiczne – łącznie 607 pracowników, w tym:

- tlenek węgla – 329 os.,
- związki manganu – 179 os.,
- tlenki azotu – 168 os.,
- związki żelaza – 134 os.,
- octan etylu – 82 os.,
- miedź i jej związki – 77 os.,
- aceton – 75 os.,
- alkohol etylowy – 72 os.,

- ksylen – 56 os.,
- toluen – 47 os.,
- benzyna ekstrakcyjna – 46 os.,
- alkohol izopropylowy – 45 os.,
- cyna – 42 os.,
- srebro – 27 os.,
- etylobenzen – 24 os.
- dwutlenek siarki – 20 os.,
- alkohol izobutyłowy – 19 os.,
- octan n-butylu – 19 os.

Ponadto zatrudnieni w zakładach powiatu białostockiego są ekspozowani w środowisku pracy na następujące zidentyfikowane i badane czynniki chemiczne szkodliwe dla zdrowia: heksan, heptan, 1-etoksypropanol, styren, metyleno-bis-fenylizocyjanian, octan n-butylu, 1-metoksypropan-2-ol, trimetylobenzen, 2-butoksyetanol, cykloheksanon, butan 2-on, dichlorometan, tetrachloroeten, oleje mineralne, nafta, kwas mrówkowy, siarkowodór, dwutlenek węgla, amoniak, tritlenek glinu, wodorotlenek sodu.

3. Czynniki biologiczne (wirusy, bakterie, grzyby, pasożyty wewnętrzne) – 1574 os.

Najczęściej stwierdzone nieprawidłowości dot. narażenia na czynniki biologiczne to:

- zatrudnianie pracowników, narażonych na zakaźny czynnik biologiczny, nie uodpornionych za pomocą dostępnych szczepionek,
- nie uwzględnienie biologicznych czynników szkodliwych dla zdrowia w ocenie ryzyka zawodowego pracownika
- brak rejestru prac narażających i rejestru narażonych na czynniki biologiczne.

W tej prawie pięcioletniej grupie ekspozowanych na czynniki szkodliwe dla zdrowia w środowisku pracy – **305 osób pracowało w narażeniu na czynniki szkodliwe dla zdrowia powyżej dopuszczalnego natężenia/stężenia**, w tym na:

- hałas słyszalny – 82 os.,
- związki manganu – 18 os.,
- promieniowanie podczerwone – 94 os.,
- promieniowanie ultrafioletowe – 249 os.,
- promieniowanie widzialne – 249 os.

Najwięcej narażonych na czynniki szkodliwe dla zdrowia w wartościach ponadnormatywnych pracuje w:

- zakładach produkcji gotowych wyrobów metalowych – 132 os.,
- zakładach napraw, konserwacji maszyn i urządzeń – 52 os.,
- zakładach budowlanych – 33 os.,
- zakładach produkcji wyrobów z drewna – 28 os.,
- zakładach produkcji wyrobów tekstylnych – 27 os.,
- zakładach produkcji maszyn i urządzeń – 17 os.,
- zakładach produkcji urządzeń elektrycznych – 12 os.

W sumie w 27 zakładach stwierdzono przekroczenia wskaźnika oceny narażenia – najwyższego dopuszczalnego natężenia lub stężenia czynnika szkodliwego dla zdrowia pracowników, m. in. w następujących:

- Promostal Sp. z o. o. w Czarnej Białostockiej – 65 os.,
- Warsztaty Wagonów Kolejowych w Łapach – 52 os.,
- Instal Białystok S. A. w Juchnowcu – 16 os.,
- Kotnitz w Zaściankach – 31 os.,
- Dak-Pol Zakład Drzewny Sp. z o. o. w Czarnej Białostockiej – 22 os.,
- KAPS Sp. z o. o. w Halickich k/Kurian – 27 os.,
- Instalbud w Czarnej Białostockiej – 17 os.,
- PPHU Umipled w Michałowie – 12 os.,
- Metalowiec Sp. z o. o. w Fastach – 12 os.
- Cynkomet Sp. z o. o. w Czarnej Białostockiej – 10 os.

W celu obniżenia narażenia na czynniki szkodliwe dla zdrowia w środowisku pracy, pracodawcy obligowani decyzjami administracyjnymi, wdrażają różnorodne środki zaradcze. Najbardziej efektywne okazały się przedsięwzięcia techniczne i technologiczne w zakresie:

- skrócenie rzeczywistego czasu ekspozycji (rotacja, dublowanie pracowników),
- wymiany i modernizacji parku maszynowego,
- technicznych rozwiązań tłumienia hałasu i wibracji,
- napraw, konserwacji sprzętu i maszyn,
- zastosowania nowych rozwiązań wentylacyjnych na stanowiskach pracy.

Powyższe działania pozwoliły na obniżenie ponadnormatywnych wartości stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia pracowników do wartości poniżej norm higienicznych, na przykład :

- w firmie DOMINOWOOD S. A. w Czarnej Białostockiej obniżono ponadnormatywne ostre zagrożenie tlenkiem węgla dla 60 pracowników produkcyjnych stolarni, poprzez wymianę spalinowych wózków transportu wewnętrznego, które były przyczyną emisji tlenku węgla, na wózki elektryczne i wózki spalinowe z katalizatorami;
- w firmie DOMINOWOOD S. A. w Czarnej Białostockiej obniżono do obowiązujących norm higienicznych narażenie na hałas dla 62 pracowników produkcyjnych mechanicznej obróbki drewna, poprzez przegląd techniczny i konserwację maszyn, poprawę układów tłumiących hałas oraz zmiany w organizacji pracy, w wyniku których skrócono efektywny czas narażenia na hałas w zmianie roboczej z zastosowaniem rotacji pracowników;
- w KAN Sp. z o. o. w Kleosinie obniżono do obowiązujących norm higienicznych narażenie na wibrację miejscową dla 10 pracowników zatrudnionych na stanowisku ślusarza szlifierza, poprzez wymianę szlifierek na nowe z uchwytem antywibracyjnym;
- w firmie ABP Poland w Tykocinie obniżono do obowiązujących norm higienicznych narażenie na wibrację miejscową dla 12 pracowników zatrudnionych na stanowiskach ćwiartowania półtuszy wołowych piłą brzeszczotową, poprzez wymianę sprzętu;
- w PROMOTECH KM Sp. z o. o. w Łapach obniżono ponadnormatywne narażenie na frakcję respirabilną manganu dla 6 spawaczy, poprzez zorganizowanie nowych stanowisk spawalniczych uzbrojonych w skuteczną wentylację wyciągową;

- w STRABAG Sp. z o. o. w Hryniewiczach obniżono narażenie na hałas dla 3 robotników drogowych – brukarzy pracujących pilarkami tarczowymi do betonu poprzez przegląd techniczny i konserwację maszyn oraz zmiany w organizacji pracy, w wyniku których skrócono efektywny czas narażenia na hałas w zmianie roboczej poprzez rotację pracowników.

Zakłady także wyznaczają i oznakowują strefy zagrożeń wokół źródeł emisji szkodliwego promieniowania, hałasu i czynników rakotwórczych co daje również efekt istotnego zmniejszenia stopnia narażenia.

W przypadku wyczerpania możliwości technicznych, technologicznych i organizacyjnych stosowane są środki ochrony indywidualnej. Dobrze dobrane ochrony osobiste, posiadające certyfikaty na znak bezpieczeństwa i deklarację zgodności oraz egzekwowanie ich stosowania przez pracowników w procesie pracy powodują minimalizację lub eliminację narażenia na określony czynnik szkodliwy dla zdrowia. Ma to szczególne znaczenie w pracach narażających na promieniowania optyczne, hałas, i zapylenie.

Prowadzony monitoring badań omówionych wyżej zagrożeń zawodowych pozwala na bieżącą identyfikację tych czynników szkodliwych dla zdrowia oraz ocenę stopnia narażenia. W trakcie przeprowadzonych kontroli stwierdzono, że 47 pracodawców nie dokonywało, w sposób określony w przepisach, badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy. Stanowiło to 28% skontrolowanych pracodawców. Nieprawidłowości wyegzekwowano na drodze wydanych administracyjnych decyzji.

W ramach prowadzonego nadzoru sanitarnego nad środowiskiem pracy przeprowadzono następujące ilości kontroli:

- 172 – ogółem w zakresie warunków zdrowotnych środowiska pracy,
- 27 – w zakresie zagrożeń czynnikami rakotwórczymi i mutagennymi,
- 43 – w zakresie zagrożeń czynnikami biologicznymi,
- 113 – w zakresie bezpiecznego stosowania substancji chemicznych i ich mieszanin,
- 21 – w zakresie bezpiecznego stosowania produktów biobójczych.

W wyniku rocznej działalności wydano 106 decyzji na stwierdzone nieprawidłowości, w efekcie czego poprawiono warunki zdrowotne środowiska pracy w zakładach, których te decyzje dotyczyły.

2. Choroby zawodowe

Następstwem oddziaływania szkodliwych warunków pracy są choroby zawodowe. W 2017 roku Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Białymstoku wszczął 17 postępowań w sprawie zgłoszonych podejrzeń chorób zawodowych pracowników z powiatu ziemskiego. Po dokonaniu analizy zgromadzonych dokumentów medycznych i stopnia narażenia zawodowego na czynniki szkodliwe dla zdrowia wydano 17 decyzji o stwierdzeniu choroby zawodowej; nie wydano decyzji o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej.

Nadal utrzymuje się na podobnym poziomie ilość zachorowań na zakaźne choroby zawodowe odkleszczowe, szczególnie boreliozę ale też kleszczowe zapalenie mózgu i opon mózgowo-rdzeniowych, które dotyczą rolników i pracowników leśnych. W pozostałych przypadkach odnotowujemy spadek ilości stwierdzanych chorób zawodowych.

Struktura stwierdzonych chorób zawodowych w 2017 roku i analiza porównawcza z okresem od 2008 roku.

Jednostka chorobowa	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Zewnętrzno pochodne alergiczne zapalenie pęcherzyków płucnych								1		
Alergiczny nieżyt nosa			1							
Przewlekłe choroby narządu głosu	1	1			1					
Choroby skóry	1						1			
Choroby zakaźne i inwazyjne, w tym:	23	14	13	19	11	10	15	9	9	17
-Wirusowe zapalenie wątroby typ C				1						
-Kleszczowe zapalenie mózgu i opon mózgowo-rdzeniowych	2		2	3		2	4	2	1	3
-Bakteryjne zapalenie mózgu i opon mózgowo-rdzeniowych						1				
-Borelioza	21	14	11	15	11	7	11	7	6	14
-Tularemia									1	
-Gruźlica									1	
Zespół cieśni nadgarstka				1		1				
Zawodowe uszkodzenie słuchu			1			1				
OGÓŁEM	25	15	15	20	12	12	16	10	9	17

Istotna w zapobieganiu chorobom zawodowym jest prawidłowa realizacja wstępnych, okresowych i kontrolnych badań lekarskich pracowników oraz prowadzona profilaktyka lekarska w zakładach. W większości skontrolowanych w roku sprawozdawczym zakładów pracy nie stwierdzono istotnych nieprawidłowości z zakresu profilaktycznych badań lekarskich pracowników. Pracownicy w większości przypadków kierowani są z właściwą częstotliwością na te badania, a przeprowadzane badania dodatkowe są adekwatne do narażenia zawodowego, co świadczy, że informacja w skierowaniu udzielana przez pracodawców o zagrożeniach zawodowych w środowisku pracy zatrudnionych, jest w większości przypadków pełna i zgodna z rzeczywistością. Badania te wykonują placówki służby zdrowia i lekarze posiadający odpowiednie uprawnienia.

Wśród kontrolowanych zakładów w 4 stwierdzono zatrudnienie pracowników bez aktualnych badań okresowych. W kilkunastu zakładach stwierdzono brak, wpisanej w skierowaniach na badania profilaktyczne, informacji o narażeniu na czynniki szkodliwe dla zdrowia w środowisku pracy.

W roku minionym stwierdzono prawidłową realizację monitoringu stanu zdrowia pracowników wykonujących pracę w warunkach występowania przekroczeń wskaźników oceny czynnika szkodliwego dla zdrowia. Analizy stanu zdrowia są pełne i coraz bardziej przystępne dla pracodawców, umożliwiające obserwację procesu skutków zdrowotnych w związku z narażeniem, co umożliwia właściwą profilaktykę i niedopuszczenie do rozwoju chorób zawodowych.

3. Nadzór nad substancjami i preparatami chemicznymi niebezpiecznymi

W celu zapewnienia zdrowotnego bezpieczeństwa chemicznego egzekwowano przepisy ustawy o substancjach chemicznych i ich mieszaninach oraz ustawy o produktach biobójczych poprzez przeprowadzone w roku 2017 następujące ilości kontroli :

- 25 u wprowadzających do obrotu niebezpieczne substancje i preparaty chemiczne,
- 113 u stosujących te substancje i preparaty w działalności zawodowej,
- 16 u wprowadzających do obrotu produkty biobójcze,
- 3 u pierwszych wprowadzających do obrotu detergenty.

Stwierdzono nieprzestrzeganie obowiązujących przepisów w zakresie ww. ustaw przez:

- 32% podmiotów wprowadzających do obrotu niebezpieczne substancje i preparaty chemiczne,
- 27% podmiotów stosujących te substancje i preparaty w działalności zawodowej,
- 33 % podmiotów wprowadzających do obrotu detergenty.

Wszelkie nieprawidłowości w tym zakresie wyegzekwowano w postępowaniu administracyjnym poprzez 53 nakazy, które zostały zawarte w wydanych decyzjach.

4. Nadzór nad przestrzeganiem zapisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii

Prekursory grupy 2 i 3 w rozumieniu ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii to substancje służące do produkcji narkotyków lub substancje będące substratami w reakcjach chemicznych prowadzących do otrzymania narkotyków.

W roku minionym nie stwierdziliśmy nieprawidłowości i niedozwolonego obrotu prekursorami. Nie odnotowano przypadku zgłoszenia przez podmioty gospodarcze okoliczności takich jak nietypowe zamówienia lub transakcje z udziałem prekursorów narkotyków, które mogły budzić podejrzenie, iż substancje wprowadzane do obrotu mogły być wykorzystane do celów nielegalnego wytwarzania środków odurzających lub substancji psychotropowych.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Białymstoku prowadzi monitoring obecności na rynku środków zastępczych (dopalaczy) poprzez planowane kontrole obiektów stacjonarnych, kontrole przeprowadzane na skutek zgłoszonych interwencji, kontrole przeprowadzone na skutek zgłoszeń podejrzeń o obrocie środkami zastępczymi uzyskanych od Policji i Służby Celnej.

W roku 2017 nie stwierdzono na terenie powiatu ziemskiego obiektów wprowadzających „dopalacze”.

Obiekty nauczania i wychowania

Na terenie powiatu ziemskiego nadzorem objęto 113 placówek nauczania, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży, w tym 13 placówek sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do 3 lat, 43 przedszkola i inne formy wychowania przedszkolnego, 39 szkół podstawowych, 2 filie szkół podstawowych, 2 gimnazja, 6 zespołów szkół, 1 szkołę średnią, 2 internaty, 2 placówki opiekuńczo-wychowawcze i 3 placówki wsparcia dziennego.

Skontrolowano 106 stałych placówek nauczania i wychowania oraz 33 turnusy wypoczynku dzieci i młodzieży.

Podczas prowadzonego nadzoru dokonano oceny:

1. Stanu sanitarnego i technicznego obiektów nauczania i wychowania.
2. Organizacji zajęć w szkołach w aspekcie higieny procesu nauczania.
3. Przestrzegania przepisów w zakresie stosowania substancji chemicznych i ich mieszanin.
4. Zaopatrzenia placówek nauczania i wychowania w wodę.
5. Organizacji i sposobu dożywiania uczniów w szkołach.
6. Dowieżenia dzieci do szkół.
7. Warunków wypoczynku zimowego i letniego dzieci i młodzieży.
8. Warunków w zakresie bezpieczeństwa i higieny w nowo powstających placówkach.

1. Stan sanitarny i techniczny obiektów nauczania i wychowania

Wydano 7 decyzji administracyjnych na poprawę stanu technicznego obiektów, znajdujących się w nich urządzeń i sprzętu. Wydano 14 decyzji administracyjnych prolongujących terminy wykonania decyzji wydanych w latach poprzednich. Ze względu na brak środków finansowych przewidzianych na prace remontowe, terminy wykonania decyzji prolongujących ustalano głównie na 2018 rok. Wyegzekwowano wykonanie w całości 4 decyzji administracyjnych wydanych w 2017 roku i 9 decyzji administracyjnych wydanych w latach ubiegłych.

W 3 placówkach stwierdzono nieprawidłowe warunki do utrzymania higieny osobistej. Warunki zakwestionowano ze względu na zły stan techniczny pomieszczeń sanitarnych. Ponadto stwierdzono, iż w roku 2017 poprawiono warunki do utrzymania higieny osobistej w 2 szkołach podstawowych i w 2 przedszkolach poprzez poprawę stanu technicznego pomieszczeń sanitarnych dzieci. W 2017 roku nie stwierdzono pomieszczeń sanitarnych bez dostępu do ciepłej bieżącej wody i bez dostępu do środków higienicznych.

W żadnym z kontrolowanych obiektów nie stwierdzono zaniedbań w zakresie czystości i porządku. Nie stosowano sankcji karnych w postaci mandatu.

Szczegółowe informacje w rozbiciu na rodzaje zakładów nauczania i wychowania przedstawiono w tabeli:

Nadzór sanitarny nad placówkami nauczania i wychowania w 2017 roku

Rodzaj zakładu	liczba zakładów w ewidencji	publicznych	Niepublicznych	liczba zakładów skontrolowanych	liczba placówek o złym stanie sanitarno-technicznym	Nieprawidłowe warunki do utrzymania higieny	Liczba wydanych decyzji w związku z: stwierdzonymi uchybieniami
1	2	3	4	5	7	8	9
żłobki/kluby malucha	13	3	10	7	0	0	1
przedszkola	43	30	13	43	0	0	0
szkoły podstawowe	39	35	4	39	0	2	6
filie szkół podstaw.	2	2	0	2	0	1	0
gimnazja	2	2	0	2	0	0	0
zespoły szkół	6	5	1	6	0	0	0
śr. szk. zawodowe	1	1	0	1	0	0	0
internaty	2	2	0	2	0	0	0
placówki opiekuńczo-wychowawcze	2	1	1	1	0	0	0
placówki wsparcia dziennego	3	0	3	3	0	0	0
ogółem	113	81	32	106	0	3	7

Ponadto wyodrębniono funkcjonowanie w zespołach szkół następujących rodzajów placówek nauczania i wychowania:

Zespoły szkół - 6 zespołów, w tym:	Przedszkola - 5
	Szkoły podstawowe – 6
	Zasadnicza szkoła zawodowa - 1

Nadzór sanitarny nad pozostałymi placówkami nauczania i wychowania funkcjonującymi na terenie powiatu białostockiego pełnił Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku.

Zamiany w infrastrukturze

W 2017 roku wpisano do ewidencji nowo powstałe placówki, w tym jeden niepubliczny klub malucha, jedno niepubliczne przedszkole, jeden publiczny punkt przedszkolny i 17 szkół podstawowych powstałych na bazie likwidowanych gimnazjów i zespołów szkół. Zlikwidowano jedną szkołę podstawową, 2 gimnazja oraz 15 Zespołów szkół w związku z reformą oświatową.

Nadzór sanitarny nad pozostałymi placówkami nauczania i wychowania funkcjonującymi na terenie powiatu białostockiego pełnił Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku.

Zamiany w infrastrukturze

W 2017 roku wpisano do ewidencji nowo powstałe placówki, w tym jeden niepubliczny klub malucha, jedno niepubliczne przedszkole, jeden publiczny punkt przedszkolny i 17 szkół podstawowych powstałych na bazie likwidowanych gimnazjów i zespołów szkół. Zlikwidowano jedną szkołę podstawową, 2 gimnazja oraz 15 zespołów szkół w związku z reformą oświatową.

Rodzaj placówki		Liczba placówek								
		nowo od-danych w nowych obiektach	nowo otwartych w obiektach istniejących	przeniesionych do nowych obiektów lub z rozbudowana	zlikwidowanych	po remontach generalnych	z nowo od-danymi obiektami sportowymi	z modernizowanymi blokami sportowymi	z nowo otwartymi blokami żywienia	z modernizowanymi blokami żywienia
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Żłobki/kluby	01	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Przedszkola	02	0	2	0	0	0	0	0	1	0
Szk. Podst.	03	0	17	0	1	0	0	0	0	0
Gimnazja	04	0	0	0	2	0	0	0	0	0
Licea	05	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Technika	06	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zas. Szk. Zaw.	07	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zespoły szkół	08	0	0	0	15	0	0	0	0	0
Szk. Wyższe	09	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pozostałe placówki	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OGÓŁEM	11	0	20	0	18	0	0	0	1	0

Ponadto w większości placówek przeprowadzono remonty bieżące polegające na malowaniu części pomieszczeń placówek i/lub doprowadzeniu do należytego stanu technicznego podłóg. Przeprowadzono podstawowe remonty sanitariatów (malowanie pomieszczeń, wymiana urządzeń sanitarnych, wyłożenie ścian glazurą i posadzek terakotą).

2. Organizacja zajęć w szkołach w aspekcie higieny procesu nauczania

Higieniczną ocenę rozkładów lekcji przeprowadzono w 47 szkołach obejmując badaniem 140 oddziałów. W wyniku prowadzonego nadzoru ustalono, że w 6 szkołach obowiązywały przerwy 5-minutowe i uczniowie jednej szkoły rozpoczęli lekcje przed godziną 8.00.

Rodzaj szkoły	Liczba skontrolowanych szkół w aspekcie higienicznej organizacji zajęć	Liczba szkół, w których stwierdzono		
		5-minutowe przerwy	rozpoczynanie zajęć przed godziną 8	kończenie zajęć pomiędzy 16-19
szkoły podstawowe (samodzielne i funkcj. w zespołach szkół)	47	6	1	0

W stosunku do roku ubiegłego na tym samym poziomie utrzymała się liczba szkół, w których obowiązywały przerwy 5-minutowe, jak również liczba szkół rozpoczynających zajęcia przed godziną 8.00. Nie odnotowano szkół prowadzących nauczanie w systemie dwuzmianowym.

3. Stosowanie substancji chemicznych i ich mieszanin

Na koniec roku odnotowano posiadanie odczynników chemicznych przez 7 szkół w ilości 12,43 kg. W 2017 roku zmniejszyła się o jedną liczbę szkół posiadających odczynniki chemiczne, w związku z ich wykorzystaniem w procesie dydaktycznym. W trakcie przeprowadzanych kontroli oceniano warunki przechowywania i stosowania substancji i preparatów chemicznych w szkolnych pracowniach chemicznych. Nieprawidłowości nie stwierdzono. We wszystkich skontrolowanych szkołach osoby pracujące z niebezpiecznymi substancjami chemicznymi i ich mieszaninami zapoznali się z kartami charakterystyki i miały możliwość stałego korzystania z nich. W pracowniach chemicznych wywieszane były regulaminy określające zasady BHP. Uczniowie i pracownicy byli wyposażeni w środki ochrony indywidualnej oraz mieli zapewnione wszystkie wymagane środki do udzielania pierwszej pomocy w razie wypadku. Nauczyciele zostali przeszkoleni w zakresie udzielania pierwszej pomocy. Nie stwierdzono substancji chemicznych przeterminowanych.

4. Zaopatrzenie placówek nauczania i wychowania w wodę

Nadzorowane zakłady nauczania i wychowania w 2017 roku, podobnie jak w latach ubiegłych korzystały z wody dobrej jakości.

Jedna placówka - Szkoła Podstawowa w Konopkach Pokrzywnicy do celów spożywczych korzystała z wody butelkowanej, a z wody z wodociągu lokalnego tylko do celów sanitarnych (z powodu niespełniania parametrów fizyko-chemicznych).

5. Organizacja i sposób dożywiania uczniów w szkołach

Dożywianie uczniów prowadziło 46 szkół, w tym 44 szkoły podstawowe i 2 gimnazja. Uczniowie otrzymywali posiłki ciepłe (dwudaniowe i jednodaniowe) i napoje. Ciepłe posiłki zapewniono uczniom w 48 szkołach. Z tej formy dożywiania skorzystało 5420 uczniów, w tym z obiadów 5196 i z posiłków jednodaniowych 224 uczniów. Napój otrzymało 5882 dzieci w 34 szkołach. Szczegółowe informacje z uwzględnieniem typów szkół oraz realizowanych form dożywiania przedstawia tabela:

Dożywianie uczniów w szkołach

Rodzaj placówki		Ogólna liczba szkół prowadzących dożywianie	Liczba szkół	Forma dożywiania				
Liczba szkół skontrolowanych	Liczba uczniów w szkołach		Liczba uczniów korzystających z dożywiania	obiad	posiłek I-daniowy	śniadanie	napój	Posiłki dofinansowane
szkoły podstawowe samodzielne		39	liczba szkół	36	4	0	30	39
41	9128		liczba uczniów	4576	206	0	5220	1427
Szkoły podstawowe w zespołach		5	liczba szkół	5	1	0	4	5
6	1196		liczba uczniów	503	18	0	662	54
gimnazja		2	liczba szkół	2	0	0	0	2
2	343		liczba uczniów	117	0	0	0	56
ogółem		46	liczba szkół	43	5	0	34	46
49	10667		liczba uczniów	5196	224	0	5882	1481

Z przeprowadzonej analizy wynika, że dożywianie uczniów było prowadzone w 93,88% skontrolowanych szkół. Z obiadów i posiłków ciepłych jednodaniowych skorzystało 50,81% uczniów uczęszczających do szkół. Dofinansowanie do obiadów i posiłku ciepłego jednodaniowego otrzymało 27,32% uczniów. Napój otrzymało 55,14% uczniów. W ramach napoju uczniowie otrzymywali mleko.

Ponadto owoce i warzywa zapewniono 3655 uczniom (35,40%) w 33 szkołach podstawowych (70,21%).

6. Dowożenie dzieci do szkół

	Dowożenie autobusami szkolnymi	Dojazdy autobusami kursowymi PKS	Dojazdy PKP	Dojazdy autobusami MPK	Zapewniona opieka pedagoga lub osoby dorosłej
szkoły podstawowe	29 szkół / 2260 uczniów	-	1 szkoła / 4 uczniów	-	tak
gimnazja	2 szkoły / 128 uczniów	-	1 szkoła / 3 uczniów	-	tak
zespoły szkół	4 szkoły / 574 uczniów	-	-	-	tak

W szkołach na nadzorowanym terenie uczniowie nie korzystali z prywatnych środków transportu opłacanych przez urzędy gmin. Szkoły nie organizowały dwóch kursów dowożenia dzieci do domu, aby zapewnić wcześniejsze odwiezienie dzieci młodszych.

Wyjazdy do szkół najczęściej odbywały się w godz. 7⁰⁰- 7²⁰, najwcześniej o godz. 6⁴⁰ oraz w 1 szkole ok godz. 8⁰⁰ (ze względu na dojazdy zajęcia rozpoczynały się o godz. 8³⁰).

Uczniowie szkół najczęściej powracali do domu w godzinach 15⁰⁰-16⁰⁰, najwcześniej ok. godz. 14³⁰.

W 22 szkołach podstawowych, 2 gimnazjach i 4 zespołach szkół - uczniowie na autobusy szkolne czekali w świetlicach. W pozostałych szkołach oczekiwanie na autobusy szkolne odbywało się w innych salach t.j. salach lekcyjnych, bibliotekach, czytelniach. We wszystkich szkołach zapewniono opiekę osoby dorosłej podczas dowożenia uczniów autobusami szkolnymi.

7. Warunki wypoczynku zimowego i letniego dzieci i młodzieży

Na podstawie danych zamieszczonych w elektronicznej bazie wypoczynku MEN na terenie powiatu białostockiego zarejestrowano 13 turnusów wypoczynku zimowego. Skontrolowano 7 turnusów.

W czasie wakacji zarejestrowano zgłoszenie 61 turnusów wypoczynku. Skontrolowano 26 turnusów.

W czasie trwania ferii zimowych i wakacji nie stwierdzono nieprawidłowości w kontrolowanych placówkach wypoczynku.

8. Warunki w zakresie bezpieczeństwa i higieny w nowo powstających placówkach

Wydano 5 opinii sanitarnych o spełnieniu warunków w zakresie bezpieczeństwa i higieny w nowo powstających placówkach przeznaczonych na pobyt dzieci. Wydano 3 opinie sanitarne pozytywne i 2 opinie sanitarne z zastrzeżeniami. Wydane opinie z zastrzeżeniami dotyczyły jednego przedszkola i jednej szkoły. Przed uruchomieniem działalności nieprawidłowości zostały usunięte.

Wnioski

1. Stale zwiększa się liczba niepublicznych placówek sprawujących opiekę nad dziećmi do 3 lat i niepublicznych przedszkoli. W nowo powstających placówkach niepublicznych właściciele zapewniają prawidłowe warunki w zakresie bezpieczeństwa i higieny.
2. W skontrolowanych placówkach nie stwierdzono zaniedbań w zakresie czystości i porządku.
3. W 2017 roku nie odnotowano placówek nauczania i wychowania zaopatrywanych w wodę złej jakości czy warunkowo dopuszczoną do użycia.
4. Systematycznie poprawiają się warunki do nauki i pobytu w obiektach edukacyjnych na terenie powiatu białostockiego.

Zapobiegawczy nadzór sanitarny

Prowadzony jest stały nadzór sanitarno-higieniczny nad projektowanymi i będącymi w realizacji obiektami, mający na celu zapewnienie optymalnych warunków sanitarno-higienicznych produkcji oraz pracy, odpoczynku i pobytu ludzi w nowobudowanych, przebudowywanych i modernizowanych obiektach budowlanych.

Podczas uzgadniania dokumentacji projektowej jak i podczas kontroli obiektów w trakcie realizacji można wyeliminować szereg nieprawidłowości natury sanitarno-higienicznej, co często w zrealizowanym już zakładzie ze względów technicznych nie jest możliwe.

W roku 2017 Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Białymstoku wydał na terenie powiatu ziemskiego:

1. opinie w sprawie obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięć mogących oddziaływać na środowisko (w tym ewentualne określenie zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko) przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach:
  - opinie stwierdzające obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko z jednoczesnym określeniem zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko - **16**
  - opinie nie stwierdzające obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko - **59**
  - opinie oceniające oddziaływanie przedsięwzięć nie zaliczanych do mogących oddziaływać na środowisko z uwagi na wystąpienia urzędów miast i gmin - **19**
  - opinie określające zakres raportu o oddziaływaniu na środowisko - **0**

2. opinie dot. przedsięwzięć mogących oddziaływać na środowisko określających warunki ich realizacji:
  - pozytywnie - **19**
  - pozytywnie z zastrzeżeniami - **0**
  - negatywnie - **0**
  - umarzające postępowanie - **0**

3. opinie dot. projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (na podstawie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2017r., poz 1405z późn.zm.)

- pozytywnie	- 15
- pozytywnie z zastrzeżeniami	- 0
- negatywnie	- 0
- umarżające postępowanie	- 0
4. uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji zawartej w prognozie oddziaływania na środowisko	
- pozytywnie	- 17
- pozytywnie z zastrzeżeniami	- 1
- negatywnie	- 0
- umarżające postępowanie	- 0
5. uzgodnienia projektów technicznych na etapie pozwolenia na budowę lub zmiany sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części,	
- pozytywnie	- 5
- pozytywnie z zastrzeżeniami	- 0
- negatywnie	- 0
- umarżające postępowanie	- 2
6. opinie w sprawie zgodności wykonania obiektu budowlanego z projektem budowlanym:	
- pozytywnie	- 14
- pozytywnie z zastrzeżeniami	- 4
- negatywnie	- 0
- umarżające postępowanie	- 0
7. <i>opinie sanitarne odnośnie przydatności do użytkowania innych obiektów</i> (między innymi: aptek)	
- pozytywnie	- 4
- pozytywnie z zastrzeżeniami	- 0
- negatywnie	- 0
- umarżające postępowanie	- 1
8. ilość kontroli w terenie	-18

Ponadto należy stwierdzić, iż obiekty przekazywane do użytkowania w roku 2017, w stosunku do obiektów przekazywanych w latach ubiegłych charakteryzowały się podobnym standardem wykończenia wewnątrz.

Działalność z zakresu promocji zdrowia

Działania podejmowane w 2017 roku przez Sekcję Promocji Zdrowia Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku wynikały z:

- Ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej z 14 marca 1985 roku,
- Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016 – 2020,
- zaleceń Ministerstwa Zdrowia oraz Światowej Organizacji Zdrowia,
- sytuacji epidemiologicznej na świecie, w Polsce oraz w województwie podlaskim i powiecie białostockim,
- potrzeb środowiska lokalnego.

Biorąc pod uwagę powyższe pracownicy Sekcji Promocji Zdrowia realizowali działania, których celem było podnoszenie świadomości, wykształcenie pozytywnych nawyków, zachowań i troski o własne zdrowie i środowisko, a co za tym idzie zmniejszenie zagrożeń zdrowotnych z uwzględnieniem przede wszystkim potrzeb środowiska lokalnego. Dominujące problemy zdrowotne społeczeństwa, problemy środowiska szkolnego skłaniały do realizacji długofalowych programów edukacyjnych, akcji specjalnych i innych działań.

Szczegółowe działania podejmowane w ramach programów i interwencji nieprogramowych w roku 2017 ilustrują poniższe tabele:

Programy

L.p	Nazwa interwencji programowej	Podjęte działania	Adresaci	Szacunkowa liczba odbiorców
1.	Pierwotna profilaktyka wad cewy nerwowej	<ul style="list-style-type: none"> - kontynuacja współpracy z Archidiecezjalnym Duszpasterstwem Rodzinnym (zaopatrywanie w materiały edukacyjne do prowadzenia zajęć przez doradców rodzinnych) - ekspozycje form wizualnych - ocena realizacji programu na podstawie sprawozdań od koordynatorów szkolnych i wizytacji - w ramach realizacji programu w prowadzono pogadanki, ćwiczenia, projekcje filmów, ekspozycje form wizualnych, rozmowy indywidualne, 	Pielęgniarki, nauczyciele, personel medyczny, koordynatorzy oświaty zdrowotnej,	Ok. 190 odbiorców (uczniowie szkół ponadgimnazjalnych i uczestnicy imprez)

L.p	Nazwa interwencji programowej	Podjęte działania	Adresaci	Szacunkowa liczba odbiorców
		rozdawnictwo materiałów edukacyjnych		
2.	Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w tym:	<ul style="list-style-type: none"> - opracowanie lokalnego programu POZNPT - prowadzenie punktu informacyjno-edukacyjnego, prezentacja i rozdawnictwo materiałów edukacyjnych i organizacja konkursów podczas imprez : <ul style="list-style-type: none"> ✓ Festynu Rodzinnego w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Zabłudowie ✓ Imprezy profilaktycznej „Święto Grzyba” we wsi Sokole - ekspozycja form wizualnych w PSSE, zamieszczanie informacji na stronie internetowej PSSE Białystok - dystrybucja materiałów o tematyce antynikotynowej uczestnikom imprez oraz osobom zgłaszającym się do stacji - monitoring realizacji programu, wizytacje programowe w wybranych placówkach 	ogół społeczeństwa	ok. 340 odbiorców (poza programami przedszkolno-szkolnymi i akcjami)
a)	Program Czyste powietrze wokół nas	<ul style="list-style-type: none"> - pozyskanie przedszkoli do realizacji programu - organizacja i przeprowadzenie szkolenia dla przedszkolnych koordynatorów programu - dystrybucja materiałów edukacyjnych do przedszkoli - poradnictwo, instruktaże indywidualne udzielane koordynatorom i realizatorom programu - monitorowanie realizacji programu w przedszkolach (wizytacje programowe) - ocena realizacji programu na podstawie sprawozdań od koordynatorów i przeprowadzonych wizytacji 	dzieci przedszkolne i ich rodzice	678 odbiorców z 4 placówki
b)	Program Nie pal przy mnie proszę	<ul style="list-style-type: none"> - pozyskanie szkół do realizacji programu - organizacja i przeprowadzenie szkolenia dla szkolnych koordynatorów programu - dystrybucja materiałów edukacyjnych do szkół - poradnictwo, instruktaże indywidualne udzielane koordynatorom i realizatorom programu - monitorowanie realizacji programu w szkołach (wizytacje programowe) - ocena realizacji programu na podstawie sprawozdań od koordynatorów i przeprowadzonych wizytacji 	dzieci z klas I-III oraz ich rodzice	792 odbiorców z 7 placówek
c)	Program Znajdź właściwe rozwiązanie	<ul style="list-style-type: none"> - pozyskanie szkół do realizacji programu - organizacja i przeprowadzenie szkolenia dla szkolnych koordynatorów programu - dystrybucja materiałów edukacyjnych do szkół - poradnictwo, instruktaże indywidualne udzielane koordynatorom i realizatorom programu - monitorowanie realizacji programu w szkołach (wizytacje programowe) 	uczniowie kl. IV-VI szkół podstawowych, oraz kl. I-III gimnazjów i ich rodzice	1060 odbiorców z 8 placówek

L.p	Nazwa interwencji programowej	Podjęte działania	Adresaci	Szacunkowa liczba odbiorców
		- ocena realizacji programu na podstawie sprawozdań od koordynatorów i przeprowadzonych wizytacji		
d)	Akcje: Światowy Dzień bez Tytoniu	<ul style="list-style-type: none"> - przesłanie wytycznych do realizacji akcji do podległych placówek - organizacja Światowego Dnia Rzucania Palenia w Radio Akadera i Radio Białystok (konkursy, informacje) - comiesięczny „Konkurs wiedzy o zdrowiu” w maju na stronie PSSE Białystok w całości poświęcony tematyce antynikotynowej - ekspozycja form wizualnych w PSSE, zamieszczanie informacji na stronie internetowej PSSE Białystok - prowadzenie punktu informacyjno-edukacyjnego, prezentacja, rozdawnictwo materiałów edukacyjnych i organizacja konkursów podczas imprez : <ul style="list-style-type: none"> ✓ Festynu rodzinnego w SP Pogorzalki ✓ Festynu rodzinnego w Zespole Szkół w Zabłudowie - dystrybucja materiałów o tematyce antynikotynowej uczestnikom imprez oraz osobom zgłaszającym się do stacji 	ogół społeczeństwa	28800
e)	Światowy Dzień Rzucania Palenia	<ul style="list-style-type: none"> - organizacja Światowego Dnia Rzucania Palenia w Radio Akadera i Radio Białystok (konkursy, informacje) - comiesięczny „Konkurs wiedzy o zdrowiu” w listopadzie na stronie PSSE Białystok w całości poświęcony był tematyce antynikotynowej - ekspozycja form wizualnych w PSSE, zamieszczanie informacji na stronie internetowej PSSE Białystok - dystrybucja materiałów o tematyce antynikotynowej uczestnikom imprez oraz osobom zgłaszającym się do PSSE 	ogół społeczeństwa	Br danych
3.	Program Profilaktyki HIV/AIDS oraz akcja Światowy Dzień AIDS	<ul style="list-style-type: none"> - opracowanie harmonogramu działań - organizacja etapu powiatowego Wojewódzkiej Olimpiady Wiedzy o AIDS - organizacja Światowego Dnia AIDS w Radio Akadera (konkursy, informacje) - akcja profilaktyczna z okazji Światowego Dnia AIDS, ekspozycja form wizualnych w PSSE - informacje na stronie internetowej PSSE – akcja Walentynki, szkolenia edukatorów prowadzone przez Res Humanac, Światowy Dzień AIDS - dystrybucja materiałów o tematyce HIV/AIDS osobom zgłaszającym do stacji - opracowanie sprawozdania z realizacji harmonogramu do Krajowego Centrum ds. AIDS 	ogół społeczeństwa	648
4.	ARS, czyli jak dbać o miłość?	<ul style="list-style-type: none"> - promocja programu - pozyskanie szkoły do realizacji 	młodzież ze szkół	21 odbiorców z

L.p	Nazwa interwencji programowej	Podjęte działania	Adresaci	Szacunkowa liczba odbiorców
		<p>programu</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizacja programu w szkołach - monitorowanie realizacji programu w placówkach (wizytacje programowe) - ocena realizacji programu na podstawie wizytacji placówek i sprawozdań szkolnych koordynatorów - zebranie informacji z realizacji działań w szkołach i sporządzenie sprawozdania zbiorczego - dystrybucja filmu „Wieczne dziecko” 	ponadgimnazjalnych, rodzice, koordynatorzy szkolni	1 szkoły ponadgimnazjalnej
5.	Profilaktyczny program w zakresie przeciwdziałania uzależnienia od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych	<ul style="list-style-type: none"> - promocja Projektu podczas festynów i imprez plenerowych - organizacja punktów informacyjno-edukacyjnych, prowadzenie konkursów dot. profilaktyki uzależnień podczas festynów i imprez plenerowych, konferencji - umieszczanie informacji na stronie internetowej PSSE 	Kobiety w wieku prokreacyjnym, ich rodziny, ogół społeczeństwa	295
6.	Trzymaj formę	<ul style="list-style-type: none"> - dystrybucja materiałów edukacyjnych do szkół na terenie powiatu białostockiego - realizacja programu w szkołach na podstawie własnych projektów - w ramach realizacji programu w szkołach prowadzono: szkolenia nauczycieli, wykłady i prelekcje dla rodziców i uczniów, pogadanki, instruktaże, pokazy, ćwiczenia, emisje filmów, ekspozycje form wizualnych, konkursy plastyczne, sprawnościowe, wiedzy, imprezy prozdrowotne, rajdy, wycieczki, festyny, przedstawienia teatralne, zajęcia informatyczne, - monitoring realizacji programu w szkołach (wizytacje programowe) - ocena realizacji programu na podstawie sprawozdań od koordynatorów szkolnych i przeprowadzonych wizytacji 	uczniowie klas V-VI szkół podstawowych i gimnazjów nauczyciele rodzice	uczestniczyło 2407 uczniów, rodziców i nauczycieli z 9 szkół
7.	Stres pod kontrolą	<ul style="list-style-type: none"> - pozyskanie szkół do realizacji programu - szkolenie koordynatorów szkolnych programu - dystrybucja ulotek dla szkół realizujących program - realizacja programu w szkołach: edukacja uczniów według scenariuszy zajęć, emisja filmu na temat stresu, rozdawnictwo ulotek - przeprowadzenie warsztatów dla rodziców - konsultacje indywidualne dla uczniów i rodziców z pedagogiem lub psychologiem, koordynatorem szkolnym programu - monitorowanie realizacji programu w placówkach - ocena realizacji programu na podstawie wizytacji placówek i sprawozdań szkolnych koordynatorów 	koordynatorzy uczniowie klas maturalnych i ich rodzice	303 z 3 szkół
8.	Bieg po zdrowie	<ul style="list-style-type: none"> - pozyskanie placówek do realizacji 	dzieci z IV kl.	201

L.p	Nazwa interwencji programowej	Podjęte działania	Adresaci	Szacunkowa liczba odbiorców
		<ul style="list-style-type: none"> programu w roku szkolnym 2016/2017 - narady robocze dotyczące, organizacji szkoleń i realizacji programu w placówkach - szkolenie koordynatorów programu - dystrybucja materiałów do programu - realizacja programu w placówkach - monitorowanie realizacji programu w placówkach (wizytacje programowe) - ocena realizacji programu na podstawie wizytacji placówek i sprawozdań koordynatorów sporządzenie sprawozdania z realizacji programu 	SP oraz ich rodzice i opiekunowie	odbiorników z 64placówek
9.	Program Profilaktyki Chorób Nowotworowych	<ul style="list-style-type: none"> - opracowanie harmonogramu działań - dystrybucja materiałów edukacyjnych placówkom zgłaszającym się do PSSE - propagowanie tematyki na imprezach profilaktycznych w Zabłudowie, Pogorzałkach, Supraślu, Sokolu 	Ogół społeczeństwa	ok. 300

Interwencje nieprogramowe

L.p	Nazwa interwencji nieprogramowej	Podjęte działania	Adresaci	Szacunkowa liczba odbiorców
1	2	3	4	5
1.	Zimowa szkoła bezpieczeństwa	<ul style="list-style-type: none"> - pozyskanie partnerów do współrealizacji akcji - przeprowadzenie narady z partnerami - pozyskanie placówek chętnych do przeprowadzenia zajęć z uczestnikami wycieczki - przeprowadzenie zajęć edukacyjnych, konkursów, zabaw, rozdawnictwo materiałów edukacyjnych podczas kolonii i półkolonii zimowych w Łapach i Choroszczy - sporządzenie sprawozdania z realizacji akcji 	uczestnicy placówek wycieczki zimowego	164
2.	Letnia szkoła bezpieczeństwa	<ul style="list-style-type: none"> - pozyskanie partnerów do współrealizacji akcji - przeprowadzenie narady z partnerami - rozdawnictwo materiałów edukacyjnych podczas akcji „Pociąg do zdrowia” - przeprowadzenie zajęć edukacyjnych, konkursów, zabaw, rozdawnictwo materiałów edukacyjnych podczas kolonii i półkolonii letnich Łapach - sporządzenie sprawozdania z realizacji akcji 	uczestnicy placówek wycieczki letniego	77

3.	Hasło roku i Światowy Dzień Zdrowia	<ul style="list-style-type: none"> - przesłanie wytycznych dotyczących hasła roku do podmiotów leczniczych i placówek nauczania i wychowania na terenie działania PSSE Białystok - organizacja punktów informacyjno – edukacyjnych, prowadzenie konkursów podczas festynów i imprez plenerowych - dystrybucja materiałów edukacyjnych do podległych placówek i osobom zainteresowanym - opracowanie i przygotowanie form wizualnych do prezentacji na terenie PSSE i podczas imprez plenerowych - umieszczenie informacji na stronie internetowej PSSE 	ogół społeczeństwa	4527
4.	Dopalacze	<ul style="list-style-type: none"> - organizacja punktów edukacyjno-informacyjnych, prowadzenie konkursów podczas imprez prozdrowotnych, - dystrybucja materiałów edukacyjnych podczas imprez prozdrowotnych oraz osobom zgłaszającym się do PSSE - ekspozycja form wizualnych w PSSE - kontynuacja ekspozycji informacji na stronie internetowej www.psse.bialystok.pl - przekazywanie miesięcznych sprawozdań z przeprowadzonych działań do Oddziału Higieny Pracy PSSE Białystok 	ogół społeczeństwa	574
5.	Profilaktyka grypy	<ul style="list-style-type: none"> - umieszczenie ulotek dotyczących profilaktyki grypy w stojaku na holu II piętra w budynku PSSE - umieszczenie plakatu dot. profilaktyki grypy w holu w budynku PSSE - zamieszczenie artykułu na stronie internetowej PSSE Białystok - realizacja tematyki podczas zajęć edukacyjnych w trakcie wycieczki zimowego 	ogół społeczeństwa	285
6.	Europejski Dzień Wiedzy o Antybiotykach	<ul style="list-style-type: none"> - zamieszczenie informacji na stronie internetowej www.psse.bialystok.pl - przesłanie pism informujących o akcji do podmiotów leczniczych, urzędów miast i gmin z prośbą o rozpropagowanie w swoich środowiskach - obsługa konferencji dla lekarzy 	ogół społeczeństwa	309
7.	Profilaktyka chorób przenoszonych przez kleszcze	<ul style="list-style-type: none"> - dystrybucja materiałów edukacyjnych - zamieszczenie informacji na stronie internetowej www.psse.bialystok.pl - ekspozycja form wizualnych w PSSE - propagowanie materiałów edukacyjno-informacyjnych podczas imprez środowiskowych 	ogół społeczeństwa	290
8.	Profilaktyka, promocja zdrowia i promowanie zdrowego stylu podczas imprez środowiskowych	<ul style="list-style-type: none"> - organizacja punktów informacyjno – edukacyjnych, prowadzenie konkursów, rozdawnictwo materiałów itp. podczas: <ul style="list-style-type: none"> ✓ imprezy profilaktycznej „Tydzień dla zdrowia” w Liceum Plastycznym w Supraślu ✓ festynu rodzinnego w SP w Pogorzałkach ✓ festynu rodzinnego w Zabłudowie 	ogół społeczeństwa	800

		<ul style="list-style-type: none"> ✓ imprezy „Święto Grzyba” we wsi Sokole 		
9.	Upowszechnianie informacji, materiałów edukacyjnych, pomocy metodycznych	<ul style="list-style-type: none"> - rozpowszechnienie informacji nt. profilaktyki WZW typu A na stronie internetowej PSSE - umieszczenie informacji na stronie internetowej PSSE nt. zagrożeń w okresie zimowym - opracowanie i przesłanie wytycznych do pracy w zakresie OZ i PZ w 2016r. do podmiotów leczniczych 	ogół społeczeństwa	78
10.	Współdziałal w konkursach, olimpiadach, mistrzostwach organizowanych przez inne placówki	<ul style="list-style-type: none"> - XXV Ogólnopolska Olimpiada Promocji Zdrowego Stylu Życia-etap okręgowy - XV Ogólnopolskie Mistrzostwa Pierwszej Pomocy PCK –etap rejonowy - XXVI Ogólnopolska Olimpiada Promocji Zdrowego Stylu Życia PCK –etap rejonowy - uczestnictwo w jury konkursu „Zdrowym być” 	Oddział Okręgowy i Rejonowy PCK	39
11.	Profilaktyka chorób przenoszonych przez kleszcze	<ul style="list-style-type: none"> - organizacja punktów informacyjno – edukacyjnych, prowadzenie konkursów, rozdawnictwo materiałów itp. podczas: <ul style="list-style-type: none"> ✓ festynu rodzinnego w Zabłudowie ✓ festynu rodzinnego w SP w Pogorzalkach ✓ imprezy „Święto Grzyba” we wsi Sokole ✓ akcji „Pociąg do zdrowia” (na trasie Białystok –Waliły) - formy wizualne w PSSE Białystok - dystrybucja materiałów 		290
12.	Kampania „Mam czas rozmawiać”	<ul style="list-style-type: none"> - rozpropagowanie kampanii wraz ze spotami do wykorzystania w szkołach, podmiotach leczniczych, na stronach www. w urzędach miast i gmin - dystrybucja materiałów - umieszczenie informacji na stronie internetowej PSSE 		98
13.	Akcja „Światowy Dzień walki z rakiem”	<ul style="list-style-type: none"> - umieszczenie informacji na stronie internetowej PSSE - przesłanie informacji do urzędów miast i gmin z prośbą o rozpropagowanie akcji i możliwości skorzystania z Dnia Otwartego w Białostockim Centrum Onkologii 		55

Punkty informacyjno-edukacyjne podczas festynów i imprez prozdrowotnych

Pozostała działalność

- ➔ udzielanie pomocy metodycznej i organizacyjnej placówkom w realizacji działań prozdrowotnych
- ➔ prowadzenie poradnictwa metodycznego i udostępnianie pomocy
- ➔ współpraca z samorządem lokalnym i innymi instytucjami w ramach działań prozdrowotnych
- ➔ współpraca z lokalnymi mediami
- ➔ udział w imprezach i przedsięwzięciach prozdrowotnych organizowanych przez inne placówki i instytucje

W roku 2017 przeprowadzono 14 wizytacji podległych placówek.

W czasie wizytacji oceniano prace w zakresie wdrożenia i realizacji programów prozdrowotnych. Działania z zakresu oświaty – zdrowotnej i promocji zdrowia są ciekawe, różnorodne, prawidłowo dobrane pod względem przekazywanych treści oraz zastosowanych form oświatowo-zdrowotnych.

W roku 2017 Sekcja Promocji Zdrowia podejmowała współpracę z jednostkami administracji publicznej, instytucjami i organizacjami społecznymi w zakresie realizacji wspólnych przedsięwzięć prozdrowotnych. Współpracowano z:

- Urzędami Miast i Gmin z terenu działania PSSE Białystok
- Polskim Towarzystwem Oświaty Zdrowotnej Oddział Terenowy w Białymstoku
- Oddziałem Rejonowymi i Okręgowym PCK w Białymstoku
- Komendą Wojewódzką Policji Wydziałem Prewencji
- Podlaskim Kuratorium Oświaty w Białymstoku

- Archidiecezjalną Poradnię Przedmałżeńską w Białymstoku
- IFMSA Poland Związkiem Medycyny i Młodych Lekarzy
- Białostockim Centrum Onkologii w Białymstoku
- Uniwersytetem Medycznym w Białymstoku (Zakładem Medycyny Rodzinnej, Zakładem Dietetyki, Wydziałem Nauk o Zdrowiu)
- Studenckim Kołem Naukowym Zdrowia Publicznego UM w Białymstoku
- Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa Oddział Terenowy w Białymstoku